

Forollhogna nasjonalpark

**Nasjonalparkstyret
for Forollhogna**

Velkommen inn!

**Utkast til besøksstrategi for
Forollhogna nasjonalpark med
tilliggende landskapsvernområder.**

Nasjonalparkstyret for Forollhogna

Den grønne nasjonalparken

Forollhogna blir også kalt den «grønne nasjonalparken» med bakgrunn i områdets rike berggrunn og frodige vegetasjon. Dette har gitt gode betingelser for plante- og dyreliv med et stort artsmangfold og en livskraftig villreinstamme. Mange sjeldne fugler har tilhold i Forollhogna. Fjellreven er i ferd med å etablere seg igjen i området. Den frodige vegetasjonen har gitt gode betingelser for høsting av utmarksressursene gjennom lang tid til slått, setring og beite.

Forord

Besøksstrategi for Forollhogna-området er utarbeidet med utgangspunkt i de verneområdene nasjonalparkstyret for Forollhogna forvalter (10 i alt). Disse verneområdene med fjell og seterdaler danner en naturlig helhet. Nasjonalparkstyrets formelle ansvar er spesifikt knyttet til verneområdene, men bruken av arealene utenfor har også betydning for forvaltningen av verneverdiene.

I Forollhogna er det korte avstander mellom fjell, seterdaler og bygder. Randsona til verneområdene med de nærliggende bygdene er derfor en del av besøksstrategien. I tillegg har Forollhogna-området mange kvalitetsstatuser som helt eller delvis overlapper hverandre. Arbeidet med en besøksstrategi krever at vi ser disse statusene i sammenheng, der de ulike aktørene utfordres til å samordne sin innsats til beste for området som helhet.

Besøksstrategien har som mål å finne balansen mellom det å ivareta natur- og kulturarv, legge til rette for opplevelse og bidra til lokal verdiskaping. Samtidig skal dette bidra til lokal forståelse for vernet. Verdiskaping i Forollhogna-området har vi valgt å definere vidt, der levende bygder, aktivt landbruk og seterdrift og utmarksressursene er selve grunnpilaren, også som grunnlag for utvikling av turisme.

Bred kunnskapsformidling om natur- og kulturarven er sentralt i besøksstrategien for Forollhogna-området. Planen retter seg derfor mot alle «brukere/besøkende» og forvaltere av Forollhogna-området, enten det er lokalbefolkning, rettighetshavere, hytteeiere, lokalt næringsliv, turisten, offentlige myndigheter eller sentrale politikere. Kunnskap om natur- og kulturarven og utfordringene i området er avgjørende for å ta vare på verdiene, og for å tilrettelegge for ulik bruk, opplevelse og verdiskaping.

Gjennom planen ønsker vi å definere og synliggjøre hva Forollhogna-området er. Hva slags unike kvaliteter er det som kjennetegner dette området i forhold til andre større verneområder i landet? Hva er det vi skal ta vare på, formidle, oppleve og videreutvikle i verdiskapingssammenheng? Hvordan ønsker vi å kommunisere og ta i bruk «merkevaren» Forollhogna? Og hvordan balanserer vi målene om ivaretagelse, opplevelse og bruk?

Besøksstrategien tar derfor utgangspunkt i Forollhogna-området med de kvalitetene og verdier området som helhet har, og hvor vi i fellesskap forsøker å forene de fire målene:

1. Ta vare på natur- og kulturarvsverdiene
2. Legge til rette for opplevelse i naturen og formidling av kunnskap
3. Bidra til lokal verdiskaping
4. Bidra til lokal forståelse for vernet

Nasjonalparkstyret for Forollhogna

Rik vegetasjon og godt beite

Utmarksbeitet i fjell og seterdaler er av landets beste, og har derfor vært og er fortsatt svært viktig for landbruksnæringa (storfe og sau) i bygdene rundt Forollhogna. Rundt 40 000 sau beiter i Forollhogna-området, og flere besetninger fra rovdyrutsatte områder flytter hit om sommeren. Potensialet for økt beite er stort. Beite av husdyr i utmarka er en forutsetning for å ta vare på kulturlandskapsverdier, artsmangfold og beitekvalitet. Gjennom forskning blant annet i Budalen er det påvist bedre smak og kvalitet på kjøtt fra sau som har gått på frodig fjellbeite.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning

- 1.1 Bakgrunn
- 1.2 Geografisk avgrensning
- 1.3 Verneområdene i Forollhogna
- 1.4 Verneformål, rammebetingelser og oppgaver
- 1.5 Besøksforvaltning, merkevare- og besøksstrategi
- 1.6 Hvorfor behov for besøksstrategi i Forollhogna?
- 1.7 Viktige definisjoner for arbeidet i Forollhogna

2. Situasjonsanalyse

- 2.1 Kunnskapsgrunnlaget
- 2.2 Ivaretagelse av natur- og kulturarv i Forollhogna
- 2.3 Hva slags kunnskapsformidling trengs for hvem, hvor og på hvilken måte?
- 2.4 Verdiskaping i Forollhogna, status, muligheter og utfordringer
- 2.5 Det lokale «handlingsrommet» - hva ønsker bygdene selv?

3. Mål og strategiske grep for Forollhogna-området

- 3.1 Mål for besøksstrategien
- 3.2 Strategiske grep og aktuelle tiltak

Vedlegg

- Oppsummering av bygdemøter og spørreundersøkelse høsten 2014
- Notat turapp Forollhogna, prinsipper og strategier
- Kunnskap villrein og ferdsel i Forollhogna (NINA-prosjekt)
- Utfyllende kunnskapsgrunnlag og situasjonsanalyse (vedlegg til kapittel 2)

Nasjonalparkstyret for Forollhogna

Rikt fugleliv

Området har et rikt fugleliv med flere sjeldne og sårbare arter. Området er ideelt for mange fugler som svartand, havelle, bergand og sjørør. Fjæreplytten har Forollhogna som sin eneste hekkeplass i Hedmark.

1. Innledning

1.1 Bakgrunn

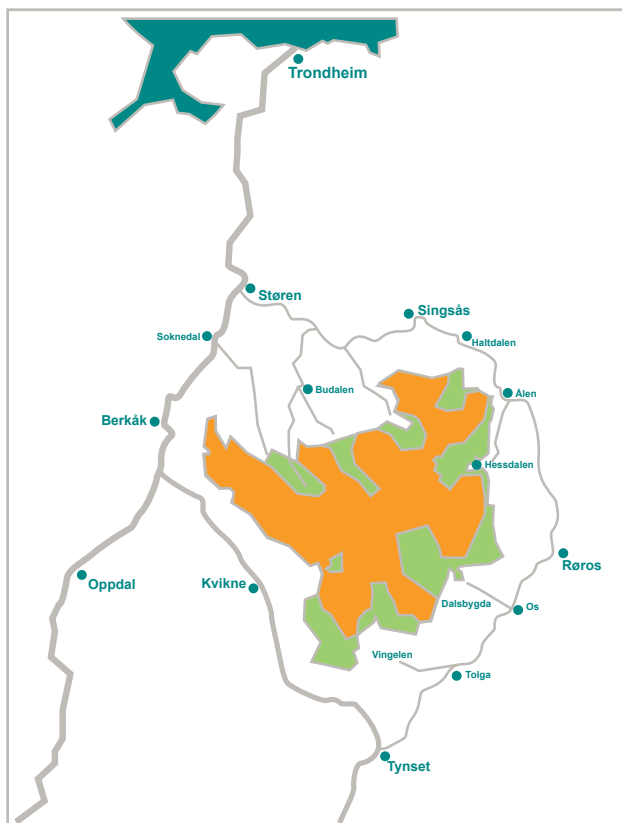
Nasjonalparkstyret for Forollhogna vedtok våren 2013 at de skulle lage en informasjons- og besøksstrategi for verneområdene i Forollhogna:

«Nasjonalparkstyret vil utarbeide en informasjons- og besøksstrategi for Forollhogna nasjonalpark med tilhørende landskapsvernområder. Strategien skal ta utgangspunkt i områdets behov for informasjon mot ulike brukergrupper, lokal forankring og formidling av områdets natur- og kulturressurser. Det søkes om ekstern finansiering til dette tiltaket. Arbeidet gjennomføres i løpet av 2013. Strategien skal utarbeides av en ekstern konsulent i samarbeid med lokale utviklingsmiljø og skal sendes på høring lokalt før den legges fram for nasjonalparkstyret til politisk behandling». (Vedtak i møte på Berkåk 17.04.2013, sak 17/2013)

Nasjonalparkstyret søkte om å bli pilot på besøksforvaltning våren 2014 men nådde ikke helt fram i utvelgelsen av pilotene. Ny strategi for arbeidet ble dermed valgt. NINA's prosjekt «Villrein og ferdsel» ble igangsatt, der nasjonalparkstyret er med i styringsgruppen representert ved nasjonalparkforvalter. Dette prosjektet kartlegger forholdet mellom villrein og ferdsel, og registrerer besøkende til området (hvor ferdes de og hvem er de?). Nasjonalparkstyret ville i tillegg se nærmere på «det lokale handlingsrommet» - hva vil bygdene, rettighetshaverne og utviklingsmiljøene rundt Forollhogna? Ønsker vi mer besøk? Hvor ønsker vi besøk? Hvilke verneverdier er bygdene opptatt av å ta vare på? Hva vil vi vise fram? Hvordan ønsker vi at området skal profileres? Hvordan kan vern og verdiskaping gå hånd i hånd? Hvordan skal vi informere og bidra med kunnskapsformidling både til de besøkende og den oppvoksende slekt (de framtidige lokale forvalterne)?

Kunnskap om verneverdier og utfordringer, kunnskap om dagens besøkende til området og kunnskap om bygdenes behov og utfordringer vil sammen danne grunnlaget for videre vegvalg. Nasjonalparkstyret ser det som svært viktig at de berørte lokalmiljøene rundt Forollhogna er delaktig i arbeidet og er med på å utforme en informasjons- og besøksstrategi for området.

1.2 Geografisk avgrensning av Forollhogna-området

Verneområdene i Forollhogna

Nasjonalparkstyret for Forollhogna har forvaltningsansvar for Forollhogna nasjonalpark med 8 tilleggende landskapsvernområder og Grøntjønnan naturreservat. I tillegg er det 11 naturreservat i randsona (innenfor hovedvegnettet) som i dag forvaltes av fylkesmannen.

Forollhogna-området avgrenses i sør-vest av Riksveg 3 mellom Tynset (Motrøkrysset vest for Tynset) og Ulsberg (E6), i vest av E6 mellom Ulsberg, Berkåk og Støren, i nord og øst av fylkesveg 30 (Fv30) mellom Støren, Røros og Tynset. Rørosbanen går langs området østside mellom Tynset og Støren, mens Dovrebanen går i vest mellom Ulsberg og Støren. I kjernen av dette området ligger Forollhogna nasjonalpark med tilleggende landskapsvernområder. Fra Støren i nord er det rundt 5 mil til Trondheim, fra Røros er det ca. 15 mil til Trondheim som nærmeste by. Det er 28 mil rundt området langs hovedvegene.

Nasjonalparken er utformet som et «flikete blad» eller som en snøkrystall, der seterdaler går inn i området fra alle kanter. Selve nasjonalparken består i hovedsak av områdene over skoggrensa*, der storparten av arealene ligger på mellom 1000 – 1200 m.o.h. Områdene over skoggrensa er som ei stor vidde (Forollhogna-vidda/Gauldalsvidda), med slake formasjoner. Forollhogna-toppen på 1332 m.o.h. ligger på fylkesgrensen med Sør-Trøndelag og Hedmark og skiller seg ut i landskapet med sin karakteristiske spisse form. Nasjonalparken har fått navnet sitt etter denne toppen, som har vist veg for færende over fjellet i lang tid. *dagens skoggrense

1.3 Verneområdene i Forollhogna

Nasjonalparkstyret for Forollhogna forvalter 10 verneområder (pr. september 2015). Styrets myndighet omfatter Forollhogna nasjonalpark med tilleggende dalfører (8 landskapsvernområder) og Grøntjønnan naturreservat. Totalt areal ca. 1500 km², der landskapsvernområdene utgjør rundt 500 km². Forollhogna nasjonalpark med tilleggende dalfører ble vernet samlet gjennom kgl. res. 21 desember i 2001 som nr. 19 av landets 44 nasjonalparker, herav 7 på Svalbard og 37 på fastlandet. (pr. september 2015)

Grøntjønnan naturreservat ble vernet i 1981. Vernet berører to fylker og 7 kommuner: Røros, Midtre Gauldal, Holtålen og Rennebu kommuner i Sør-Trøndelag fylke og Os, Tolga og Tynset kommuner i Hedmark fylke. Røros kommune er ikke berørt av nasjonalparken. Oversikt over verneområdene ses av tabellen nedenfor. I tillegg er det 11 naturreservat (barskog-, myr- og våtmarksområder) i tilknytning til eller i nærheten av disse verneområdene. Disse forvaltes i dag av fylkesmennene. Storparten av arealene i Sør-Trøndelag er på statsallmenning, mens hovedparten av verneområdene i Hedmark fylke er på privat grunn.

OVERSIKT OVER VERNEOMRÅDER I FOROLLHOGNA (OMRÅDER SOM FORVALTES AV NASJONALPARKSTYRET PR. SEPT. 2015)			
	Navn	Areal	Berørt(e) kommune(r)
1	Endalen landskapsvernområde	35,6 km ²	Midtre Gauldal
2	Budalen landskapsvernområde	33,6 km ²	Midtre Gauldal
3	Forddalen landskapsvernområde	30,9 km ²	Midtre Gauldal og Holtålen
4	Ledalen landskapsvernområde	26,2 km ²	Holtålen
5	Øyungen landskapsvernområde	72,1 km ²	Holtålen og Røros
6	Vangrøftdalen og Kjurrudalen landskapsvernområde	126,0 km ²	Os
7	Londalen – Ørvilldalen landskapsvernområde	49,7 km ²	Tolga
8	Magnilldalen – Busjødalen landskapsvernområde	77,8 km ²	Tolga og Tynset
9	Grøntjønnan naturreservat	5,4 km ²	Tynset
10	Forollhogna nasjonalpark	1059,3 km ²	6 kommuner ¹
	Sum areal	1516,6 km²	

¹Røros kommune er ikke berørt av nasjonalpark

1.4 Verneformål, rammebetingelser og oppgaver

Nasjonalparkstyret skal forvalte verneområdene i samsvar med internasjonale forpliktelser, naturmangfoldloven og verneforskriftene for det enkelte verneområde. Styret har ansvar for en helhetlig forvaltning av verneområdene hvor ivaretagelse av verneverdiene og verneformålet er hovedoppgaven.

Verneformål Forollhogna nasjonalpark (verneforskriftens § 2):

- Å bevare et stort, sammenhengende og i det vesentlige urørt fjellområde
- Å bevare i naturlig tilstand landskapsformer og det biologiske mangfoldet med en variert vegetasjon med stort innslag av kravfulle plantearter og er rikt dyreliv med en høyproduktiv villreinstamme
- Å verne om kulturminner og kulturlandskapsinnslag

Verneformål Grøntjønnan naturreservat:

Formålet med fredningen av Grøntjønnan naturreservat er å bevare et viktig våtmarksområde i sin naturgitte tilstand og å verne om vegetasjonen, det spesielt rike og interessante fuglelivet og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området.

Noen viktige bestemmelser og retningslinjer i forvaltningsplan for nasjonalparken:

- All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner
- Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger.
- Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten jfr. forvaltningsplan.
- Sykling, organisert bruk av hest, eller kjøreturer med hest, er bare tillatt på eksisterende veger eller traseer som er særskilt utpekt av forvaltningsmyndigheten
- Av hensyn til naturmiljøet eller kulturminner kan forvaltningsmyndigheten legge om eller legge ned løyper og stier.
- innenfor nærmere avgrensede deler av nasjonalparken kan Miljødirektoratet ved forskrift regulere eller forby ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet.

Formålet med opprettelsen av landskapsvernområdene er:

- å ta vare på et særpreg og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner, skapt gjennom aktiv jordbruksdrift, utgjør en vesentlig del av landskapets egenart.

Nasjonalparkstyrets oppgaver

(Utdrag av vedtekter for styret gjeldende fra 7.september 2015):

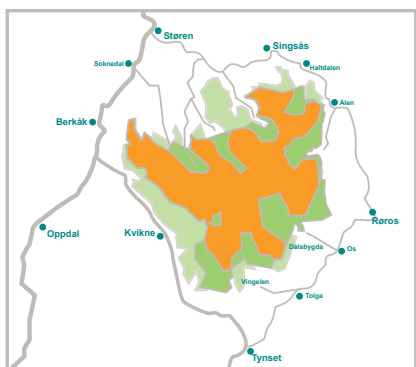
Styret skal utarbeide/revidere forvaltningsplan(er) for verneområdet/verneområdene. Forvaltningsplanen(e) skal konkretisere hvordan formålet med vernet skal nås, og skal inneholde en flerårig tiltaksplan og en besøksstrategi.

- Styret skal vurdere behov for og nødvendig gjennomføring av skjøtsel og tilrettelegging. Plan for skjøtsel og tilrettelegging skal inngå i en forvaltningsplan. Nasjonalparkstyret skal utarbeide årlige prioriteringer av skjøtsels- og forvaltningstiltak i tråd med den flerårige tiltaksplanen.
- Styret kan som forvaltningsmyndighet legge til rette for at verneområdenes potensial for verdiskaping utnyttes innenfor rammen av verneforskriftene og naturmangfoldloven. Dette skal skje gjennom konkrete forvaltnings- og skjøtselstiltak, fortrinnsvis i tråd med den delen av forvaltningsplanene som omhandler besøksstrategi. Styret skal ikke opptre som næringsaktør, men bør i denne sammenhengen innlede et samarbeid med lokalt reiseliv/øvrige reiseliv, samt det autoriserte besøkscenter.
- Som forvaltningsmyndighet skal styret i besøksstrategien vurdere behovet for særskilte informasjons-tiltak. Styret er hovedansvarlig for informasjonstiltak og skal gjennomføre dette i henhold til Miljødirektoratets merkestrategi.
- Styret har myndighet til å treffe vedtak etter tillatelsesbestemmelser etter verneforskriftene og til å gi dispensasjon etter naturmangfoldlovens § 48
- Styret har ansvar for kontakt med grunneiere, rettighetshavere, brukere, aktuelle lag og organisasjoner mv. i forvaltningen av verneområdet

Økonomiske rammebetingelser

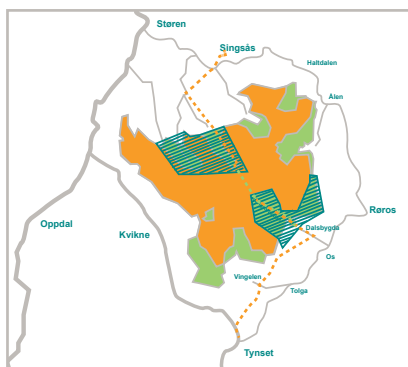
Plan må ses i lys av økonomiske rammebetingelser. Ressursene i verneforvaltningen til tiltak i dag er relativt små samlet sett, og Forollhogna har få midler til rådighet når vi ser utfordringene under ett. Da er det enda viktigere å bruke ressursene riktig, og samarbeide og samordne seg med andre aktører, slik at man får mest mulig ut av hver eneste krone. Planen bør forsøke å samordne ressurser der det er mulig og riktig, og ellers avklare hvem som skal ha hovedansvar for ulike satsinger og tiltak. Nasjonalparkstyret vil ha en viktig politisk rolle i å utøve «press» på sentrale myndigheter for økte ressurser til viktige tiltak i området, samt for å utforme en politikk som ivaretar verneverdiene.

Andre kvalitetsstatuser i Forollhogna:

Nasjonalt villreinområde

Forollhogna villreinområde har status som nasjonalt villreinområde og er nylig foreslått innlemmet i Europeisk villreinregion nord. Områdene med statusen «nasjonalt villreinområde» med randsone omfatter betydelige areal også utenfor nasjonalparken og landskapsvernområdene.

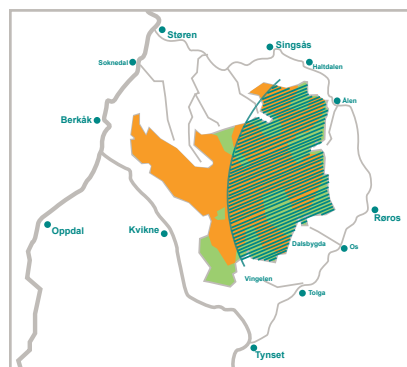

Utvalgte kulturlandskap i Forollhogna

2 av landets 22 utvalgte kulturlandskap og de desidert største utvalgte områdene ligger i Forollhogna-området. Deler av Forollhogna nasjonalpark inngår i området, samt 4 av de seterdalene som har status som landskapsvernområder.

Pilegrimsleden (Østerdalsleden)

Pilegrimsleden (Østerdalsleden) er den eneste merkede leden gjennom Forollhogna-området og nasjonalparken.

Verdensarven Røros og cirkumferensen

Store deler av Forollhogna nasjonalpark, samt 5 av de 7 landskapsvern-områdene er helt eller delvis innenfor Verdensarven Røros og cirkumferensen (bufferzonen).

Nasjonalparklandsby og -kommune

Bygda Vingelen i Tolga kommune (Hedmark) har status som nasjonalparklandsby, mens Midtre Gauldal kommune har status som nasjonalpark-kommune.

Nasjonalparkstyret for Forollhogna

Velkommen inn!

Et mål for Miljødirektoratets merkevare- og kommunikasjonsstrategi er at vi skal ønske besøkende «Velkommen inn» i naturen og i verneområdene våre. Da må vi legge til rette for gode bærekraftige opplevelser der både natur- og kulturarv ivaretas og lokale hensyn og interesser, samtidig som økt besøk bidrar til lokal verdiskaping.

1.5 Besøksforvaltning, merkevarestrategi og besøksstrategi

Merkevare- og kommunikasjonsstrategi

Miljødirektoratet lanserte våren 2015 en ny merkevare- og kommunikasjonsstrategi for Norges nasjonalparker.

Det er gjennom merkevarearbeidet laget en ny visuell profil og en helhetlig identitet for markedsføring, informasjon og tilrettelegging. Med den nye merkevaren for Norges nasjonalparker skal alle aktører stå sterkt samlet under ett symbol, portalen. Slik skapes en tydelig felles identitet for nasjonalparker, øvrige verneområder, besøkssentre, nasjonalparklandsbyer og kommuner. Mer info om merkevarestrategien her.

Logo: Portal (som vist på oppslag til venstre)

Logosymbolet er en portal, en beskyttende ramme som mykes opp av en naturlig landskapskurve. Den viser samspillet mellom kultur og natur, og balansen mellom besøk og vern. Merkevaren gir også rom for egen identitet gjennom valget av grafisk landskapskurve. Landskapskurven, som er en videreføring av logoformen, illustrerer variasjonen i norsk natur fra kyst til fjell og kan brukes på trykkede flater, skilt og vimpler/flagg. Basisen for fargene er naturens elementer og variasjon i natur fra kyst til fjell. Merkevarens hovedfarge, grønn, er en markant farge i naturen. Den representerer levende liv, vekst og vern. Den nye merkevaren skal legge til rette for tydelig og helhetlig kommunikasjon til besøkende og inspirere til bruk av naturen.

Utdrag fra «Veileder for besøksforvaltning i norske verneområder» (M-415/2015):

Besøksforvaltning

Besøksforvaltning i norske verneområder har som mål å finne en balansegang i forvaltningen av et verneområde mellom å ta vare på verneverdiene, gi gode opplevelser for den besøkende og bidra til størst mulig lokal verdiskaping. Dette skal igjen gi økt forståelse for vernet.

Besøksstrategi

En besøksstrategi er en plan for hvordan forvaltningsmyndigheten vil gjennomføre besøksforvaltning for verneområdet. En besøksstrategi skal inneholde kunnskap om både de besøkende, reiselivet, naturverdier og sårbarhet. I tillegg skal planen sette mål og strategiske hovedgrep, samt inneholde en tiltaksplan. Besøksstrategien skal vise hvilke tiltak (informasjon, fysisk tilrettelegging, sonering, oppsyn etc.) som er nødvendig for å balansere verneverdier, besøkende og lokal verdiskaping i et verneområde, slik at alle tre interesser får størst mulig nytte av strategien. Anbefalingen fra besøksstrategien blir førende for hvor stor effekt hvert verneområde kan ta ut av Miljødirektoratets merkevare- og kommunikasjonsstrategi for Norges nasjonalparker.

Nasjonalparkstyret har ansvar for utarbeiding av en besøksstrategi for sitt/sine verneområde(r).

Det enkelte verneområde med sin karakter vil ha sine spesifikke forvaltningsutfordringer knyttet til turistene og næringslivets ønsker, behov og bruk av verneområdet med dets randsoner. For forvaltningen krever dette ulike tilnærminger i det enkelte verneområde. Verneområdeforvaltningens primære oppgave er god forvaltning av de vernede områdene for å ivareta både natur- og opplevelsesverdiene på lang sikt.

En effektiv besøksforvaltning forutsetter at forvaltningsmyndigheten ser verneområdet i sammenheng med områdene rundt. Samarbeid med forvaltningsmyndigheter utenfor verneområder, særlig i randsona, er ofte nødvendig.

Nasjonalparkstyret for Forollhogna

Formidling av kunnskap og opplevelser

Barn og unge er en viktig gruppe for formidling av kunnskap og opplevelser i Forollhogna. De er de framtidige forvalterne av natur- og kulturarven. Gode opplevelser i naturen og med dyr i barndom og oppvekst gir gode forvaltere i framtida og tilhørighet til området. Lettgåtte fjell, fiske, vandring, sykling, skigåing, ridning, gards- og seteroppvelser mv. gir muligheter for lokal verdiskaping med utgangspunkt i bygdene.

1.6 Hvorfor behov for en besøksstrategi i Forollhogna?

Det er særlig følgende forhold som har gjort at nasjonalparkstyret har sett behov for å utarbeide en besøksstrategi for Forollhogna-området:

Styring av trafikk, markedsføring og profilering

Ferdselen til Forollhogna-toppen fra nord og sør har økt etter vernet, noe som skaper utfordringer i forhold til verneformål både i fjellet og i seterdalene, og dermed redusert lokal forståelse for vern som virkemiddel for å ta vare på verdiene. Det er behov for å ha et bevisst forhold til hvordan området markedsføres, profileres og tilrettelegges for besøkende.

Mange kvalitetsstatuser og merkevarer

Forollhogna-området har mange ulike kvalitetsstatuser. Dette gir også området muligheter i forhold til verdiskaping. Flere ulike offentlige planer, satsinger og prosjekter berører derfor området, samt flere merkevarelogoer og skiltmaler. Det er derfor et behov for å se de ulike verdiene, statusene og planene i sammenheng. Hvordan kan vi samordne alle planer og virkemidler til felles beste og for felles mål? (Mest mulig verdiskaping av hver krone som settes inn).

Natur- og kulturarv

Forollhogna har en svært interessant historie og mang kulturminner knyttet til natur- og kulturarv og bruk av ressursene gjennom tidene. Det er derfor et klart behov for å se natur- og kulturarvsverdier i sammenheng. Det er behov for å se verdiene i verneområdene som helhet, og der det settes større fokus på områdets verdi som kulturpåvirket landskap (med kulturminner, biologisk mangfold og tradisjonsbruk).

Nasjonalparksenter og info-punkt

Flere kommuner har fremmet ønske om å få nasjonalparksenterstatus eller støtte til informasjons-senter til «sitt/sin» område/innfallspurt. Mange innfallspurt gjør dette til en utfordrende oppgave. Det er behov for å se området i sammenheng og finne ut hva slags informasjon og kunnskapsformidling man skal ha hvor, for hvem og på hvilken måte.

Nasjonalparkene som merkevare

Økt fokus på nasjonalparkene som merkevare gir utfordringer i besøksforvaltningen lokalt. Friluftsliv er ikke en del av verneformålet i Forollhogna, og det er ikke ønskelig med ensidig fokus på nasjonalparken som besøksmål. Det er ønskelig å forvalte og profilere nasjonalparken og landskapsvernområdene som en naturlig helhet.

Kunnskapsformidling og opplevelse

I Forollhogna-området er kunnskapsformidling om natur- og kulturarven (inklusive immateriell kulturarv) og videreføring av ferdigheter (tradisjonell bruk og høsting) spesielt viktig for å ta vare på verneverdiene. Dette innebærer at målgruppen for planen er vel så mye lokalbefolkningen og den oppvoksende slekt (de fremtidige forvalterne og vertene), som de besøkende utenfra.

Verdiskaping

Verneområdene i Forollhogna er et område i aktiv bruk i landbruksnæring. Store beiteressurser i utmark gjør at det største verdiskapingspotensialet ligger i landbruksnæringa og utmarksressursene, mens verdiskaping knyttet til turisme vil komme som et positivt tillegg basert på mange av de verdiene som landbruket skaper. Området har mange kvaliteter som kan utnyttes også i turistsammenheng. Økt fokus på historiefortelling, mat og opplevelser i reiselivsnæringa generelt og i regionen gir også muligheter for aktørene i Forollhogna-området.

Nasjonalparkstyret for Forollhogna

Levende bygder – nært fjellet

Forollhogna nasjonalpark med tilliggende landskapsvernområder er nært knyttet til fjellbygdene rundt området. Det er korte avstander mellom bygdene, fjellet og verneområdene. «Vernet ligger tett på» bygdesamfunnene. Spesielt gjelder det bygdene Kvikne, Vingelen, Dalsbygda, Budalen og Hessdalen. Felles kjennetegn ved bygdene Vingelen, Kvikne, Dalsbygda og Budalen/Enodd er at de er levende bygder med aktivt landbruk, lokalbutikk, grendeskole, barnehage, samfunnshus, møteplasser, idrettsanlegg mv.

Alle disse momentene har dannet grunnlag for fokusen i planen, og vektleggingen av lokal medvirkning i utarbeidelsen av planen.

Hva vil vi avklare?

Forollhogna – profilering av og kunnskapsformidling om området

Den nye merkevarerstrategien legger til rette for at samme logo og profilering for nasjonalparkene, nasjonalparksenter, nasjonalparklandsbyer og nasjonalparkkommuner. Det sentrale i det lokale arbeidet blir å bestemme hvordan verneområdene og verneverdiene i Forollhogna-området skal kommuniseres og formidles ut til alle som ønsker å få kunnskap om området og/eller ønsker å besøke Forollhogna-området.

Vi må derfor definere hva «merkevaren Forollhogna» er og hva vi vil bruke den til. Kan vi bruke merkevaren til salg av eks. produkter (mat, skinn mv.) og opplevelser fra området? Bruk av «tilhørighetslogoer» knyttet til nasjonalparken og merkevaren Forollhogna. Vi må avklare i hvor stor grad og på hvilken måte vi kan tilrettelegge for besøk i området slik at vi oppnår dette innenfor rammen av formålet med vernet. Forollhogna må symbolisere områdets verdier, samtidig som den kan by på opplevelser som er bærekraftige. Undersøkelser som er gjort blant turister i regi av Innovasjon Norge viser at merkevaren landskapsvern og verdensarv står nesten like sterkt som merkevaren nasjonalpark blant utenlandske gjester. Nordmenn er ikke like opptatt av å reise til «nasjonalparkene» - de fleste reiser dit uten å ha et bevisst forhold til at områdene er nasjonalparker. De reiser til områder som er kjent som gode turmål.

Hva vil vi finne ut av gjennom arbeidet med besøksstrategien? Hva slags spørsmål vil vi ha svar på?

- Hva kjennetegner Forollhogna-området? Hva er spesielt her – hva er vi stolte av – hva vil vi vise frem – og for hvem? Hva ønsker vi å formidle om området? «Forollhogna – storbukkens rike» eller Forollhogna – vakre seterdaler og lettgåtte fjell» eller «Forollhogna – den grønne nasjonalparken»? «Forollhogna - landskap der natur og kultur møtes.»? Annet? Har vi noe felleskap rundt Forollhogna – like verdier i botn?
- Hva slags informasjon/kunnskapsformidling for hvem og hvor og på hvilken måte? Hvem er målgruppene og hvordan når vi dem – og hva er formålet? (Gjennom naturveiledning, guidede turer, utstilling, nett, brosjyrer, kart?)
- Hva slags verdiskaping – hvor - ønsker vi å satse på? Hva er forenlig med verneverdiene?
- Vil vi ha flere besøkende? Og hvor?
- Hva slags type skilting – hvor – og hvem sitt ansvar?
- Hva slags samarbeid rundt området? Hvilke veksler kan vi dra på hverandre? Spesielt i forhold til kunnskapsformidling, informasjon og tilrettelegging.
- Hva har vi lært av tidligere verdiskapingsprosjekt? Og hvor går vegen videre?
- Vi må avklare ulike aktørers rolle – skille mellom hva som er nasjonalparkstyrets rolle, øvrig forvaltning og hva som er næringen og lokalsamfunnenes egen rolle (både landbruk og reiseliv).

- Er det naturlig med samarbeid rundt Forollhogna for reiselivsaktørene eller landbruket (mat – markedsføring, profilering, salg og foredling) og hva med skolene? Er det aktuelt å bruke merkevaren Forollhogna i forbindelse med salg og markedsføring? Og i såfall på hvilke områder?
- Hva er prioriterte innfallsporter til området – og innfallsport til hva? Hvordan møter vi de besøkende? Både før de kommer og når de er her., selve «kundereisen» - opplevelsen av området.

1.7 Viktige definisjoner for arbeidet

Arbeidet med en informasjons- og besøksstrategi for Forollhogna tar utgangspunkt i følgende avgrensninger/definisjoner:

Geografisk avgrensning

Besøksstrategien tar utgangspunkt i de verneområdene i Forollhogna som nasjonalparkstyret forvalter, men utfordringene og løsningene ses i sammenheng med randsona rundt. Forollhogna-området defineres derfor som området innenfor hovedvegnettet/hovedvassdragene rundt området (samme som plangrense for regional plan villrein). Nasjonalparkstyret vil prioritere sin ressursbruk i og «nærmest» verneområdene, men samtidig se dette i forhold til andre statuser (utvalgte kulturlandskap, nasjonalparksenter/infosenter, nasjonalparklandsby, verdensarv, nasjonalt villreinområde).

Profilering av Forollhogna-området

Merkevaren Forollhogna må ikke ha ensidig fokus på nasjonalparken, men på verneområdene og verneverdiene/kvalitetsstatusene som helhet. Dette innebærer at fjell, seterdaler og bygder i randsona må ses i sammenheng. Natur- og kulturarv må ses i sammenheng.

Målgruppe for strategien

Målgruppa for besøksstrategien er alle «besøkende» både lokalbefolkningen, hytteeieren, tilreisende «nærbesøk» og turisten. Og med besøk mener vi både de som besøker området fysisk, men også de som tilegner seg kunnskap og opplevelser fra området på andre måter.

Besøksstrategien vil ha spesiell fokus på kunnskapsformidling og opplevelser spesielt knyttet til barn og unge som viktige målgrupper (de fremtidige forvalterne og vertene i området).

Verdiskaping

Begrepet verdiskaping definerer vi vidt i Forollhogna-området, slik at dette like mye gjelder verdiskaping i bygdene generelt (identitet, tilhørighet og bo-lyst), verdiskaping i landbruket og verdiskaping knyttet til turisme/besøkende. Da må vi også vite noe om verneverdiene og utfordringene i det enkelte område.

I Forollhogna ligger det store muligheter i verdiskaping knyttet til landbruket og utnytting av utmarksressursene i form av beite og produksjon av mat. Mat (produksjon, høsting og foredling) er en viktig del av verdiskapingen i dette området. Kunnskapsformidling og historiefortelling om natur- og kulturarv er et viktig grunnlag for utvikling av identitet/tilhørighet, bo-lyst og lokalsamfunnsutvikling. «Merkevaren Forollhogna» må derfor drøftes bredt både i forhold til markedsføring av lokal mat, opplevelser og andre produkter fra området basert på bærekraftig bruk av lokal natur- og kulturarv.

Arbeidsmetode

Gjennom prosjektet «Villrein og ferdsel i Forollhogna» som gjennomføres av NINA, kartlegges ferdselen i området (fortrinnsvis nasjonalparken), mens nasjonalparkstyret søker innspill fra bygdene på «handlingsrommet»

lokalt. Bred medvirkning lokalt i prosessen med å utarbeide en besøksstrategi for området er viktig. Tur_app Forollhogna utarbeides og videreutvikles som en del av arbeidet med informasjons- og besøksstrategien. Gjennom arbeidet med strategien og Tur-appen avklares:

- Viktige natur- og kulturarvsverdier (hovedtema) som kjennetegner området
- Hvordan vi ønsker at området skal «profileres»/formidles
- Hvor og hvordan kunnskapsformidling og tilrettelegging for opplevelser og aktivitet kan skje, samtidig som verneverdiene ivaretas
- Hva slags verdiskaping er naturlig å prioritere

Nasjonalparkstyret skal i utgangspunktet ikke drive næringsutvikling, men skal legge til rette for lokal verdiskaping. Sentralt i arbeidet er god lokal forankring og samarbeid mellom forvaltning, rettighetshavere, grunneiere, skoler og lokale ressurs- og utviklingsmiljø.

Nedenfra og opp

Alt for mange prosjekter og satsinger starter «ovenfra og ned», mens erfaringene viser at om man skal lykkes på lang sikt, så må engasjementet for tiltak komme motsatt veg dvs. nedenfra og opp. Lokal interesse, engasjement og entusiasme er derfor grunnleggende viktig. De offentlige aktørene må imidlertid positivt støtte opp om det lokale engasjementet og legge til rette for verdiskaping, bidra med økonomisk støtte, hjelp, råd og oppmuntring til de som vil noe. Eventuelle fellesprosjekter i Forollhogna-området må forankres lokalt og drives lokalt, slik at mest mulig av økonomisk støtte går direkte til de det gjelder.

Besøksforvaltning handler om å finne balansen mellom å ivareta natur- og kulturarv og bidra til bred verdiskaping lokalt. Kunnskapsformidling gjennom gode opplevelser er en nødvendig forutsetning for å få dette til.

Nasjonalparkstyret for Forollhogna

Villreinen i Forollhogna

Villreinen har god tilgang på sommer- og vinterbeiter, og området er kjent for å ha store og fine dyr. Både fjell- og seterdaler er viktige beiteområder for villreinen. Jakt på villrein er viktig for lokalsamfunnene rundt Forollhogna, både for bosetting og for verdiskaping. Mange er derfor opptatt av å ta vare på villreinens leveområder, og hindre at den forstyrres unødig. Villreinen er spesifikt nevnt i verneformålet i nasjonalparken.

2. Situasjonsanalyse

**Nasjonalparkstyret
for Forollhogna**

Frodige engbjørkeskoger

Utmarksslåtten har vært omfattende både i fjell og seterdaler, og var tidligere av grunnleggende betydning for oppbygging av gardene rundt området. Slåttene lå ofte tett i tett inn over dalene. Mye kulturhistorie er knyttet til denne bruken. I skogliene og på elvesletter finner du fortsatt buer og løer. Frodige engbjørkeskoger med høgstauder kjennetegner skogen opp mot fjellet. Det åpne parkprega kulturlandskapet som fortsatt finnes flere steder er avhengig av at områdene holdes i hevd. Flere sjeldne kulturbetinga arter er avhengig av at områdene brukes til slått og beite (eks. karplanter og sopp).

2.1 Kunnskapsgrunnlaget

Kvalitetsstatuser

Forollhogna-området er «berørt» av mange kvalitetsstatuser med flere tilhørende merkevarer og skilt-profiler som må ses i sammenheng:

- I Forollhogna-området er det 21 verneområder. Nasjonalparkstyret for Forollhogna forvalter i dag Forollhogna nasjonalpark med 8 tilliggende landskapsvernområder og 1 naturreservat. I randsona til disse områdene ligger det ytterligere 11 naturreservat.
- Forollhogna er nasjonalt villreinområde, foreslått innlemmet i Europeisk villreinregion nord.
- 2 av 22 utvalgte kulturlandskap i jordbruket er i Forollhogna, og de er samtidig de største «utvalgte-områdene» i landet. Gjelder Vangrøftdalen og Kjurrudalen i Os kommune, Budalen og Endalen i Midtre Gauldal kommune.
- Verdensarven Røros og cirkumferensen. Store deler av Forollhogna-området (60%+) ligger innenfor cirkumferensen til Røros bergstad (bufferzone til verdensarven).
- Pilegrimsleden (Østerdalsleden) går tvers gjennom området
- Nasjonalt utvalgt kulturlandskap, Vingelen i Tolga kommune
- Vingelen nasjonalparklandsby, Tolga kommune
- Nasjonalparkkommunen Midtre Gauldal
- Område med tilhold av prioriterte arter (svartkurle) og prioriterte naturtyper (slåttemark)
- I tillegg freda bygninger og bygningsmiljø (garder og seter) etter kulturminneloven i verneområdene og randsona

Som grunnlag for mange av disse kvalitetsstatusene finnes det en mengde rapporter, planer, kart, registreringer og utredninger om natur- og kulturarvsverdiene, og det er gjennomført flere prosjekter knyttet til utvikling av lokalt reiseliv. Det vises til utfyllende informasjon i vedlegg til planen.

Følgende planer, satsinger og prosjekter danner et viktig grunnlag for besøksstrategien:

- Gjeldende forvaltningsplaner for verneområdene i Forollhogna (7 i alt) med grunnlagsrapporter
- Regional plan for villrein i Forollhogna med tilhørende handlingsprogram, delrapport (kunnskapsgrunnlaget) og 10 temakart (friluftsliv, kulturminner, bygninger, villreinkart mm)
- Regional plan for verdensarven Røros og cirkumferensen
- Vern og bruk i Forollhogna – utvikling og utfordringer, Østlandsforskning 2013.
- DYLAN-prosjektet (dynamiske landskap) i Budalen
- Registrering av samiske kulturminner i Forollhogna, med tilhørende rapport
- MYE lokalt stoff vedrørende naturarv og kulturarv i bygdebøker, bygdeblad, lokale tidsskrift mv.
- Vegetasjonskartlegging i store deler av området med tilhørende beitekart og naturtypekart
- Generelt omfattende kartlegging av naturtyper, arter, kulturminner mv. – lagt inn i sentrale baser

Kunnskap fra ulike verdiskapings-/reiselivsprosjekt

- Naturarven som verdiskaper – kunnskap fra nasjonalparklandsbyene
- Forollhogna-prosjektet, verdiskaping og næringsutvikling i tilknytning til verneområdene
- Seterlandet (Nord-Østerdalen)
- Lokalmatsafari i Rørosregionen
- Alltid ei åpen seter (Vingelen-Tolga – Dalsbygda)
- På ville veier (Midtre Gauldal kommune)
- Kunnskap om de besøkende

Nasjonalparkstyret for Forollhogna

Friluftsliv

Selve nasjonalparken er ikke tilrettelagt med merkede turløyper eller turisthytter for overnatting. Den eneste trasèen som er tillatt merket i dag er Pilegrimsleden (Østerdalsleden). Det finnes et nett av gamle stier og veger i randsona til nasjonalparken som er egnet for sykling og vandring. Lettgåtte fjell gjør området attraktivt for barnefamilier på tur. Om vinteren er det mange fine skiløyper i randsona til nasjonalparken. Ferdsele i nasjonalparken ellers er begrenset, spesielt vinterstid. Jakt på villrein, elg og rype er viktig for de som bor i bygdene rundt og for lokal verdiskaping. Mange jegere overnatter på setrene rundt området under jakta. Fisken i fjellvannene er kjent for å ha god kvalitet.

Kunnskap fra lokale spørreundersøkelser:

- Brukerundersøkelse i Vingelen nasjonalparklandsby
- Gjesteundersøkelse i regi av Destinasjon Røros
- Hytteundersøkelsen i Nord-Østerdal/Røros regionen

Gjennom arbeidet med besøksstrategien er det innhentet ny kunnskap om de besøkende i nasjonalparken gjennom prosjektet «Villrein og ferdsel i Forollhogna» (NINA-prosjekt).

I tillegg er det innhentet kunnskap om handlingsrommet i bygdene gjennom bygdemøter, spørreundersøkelse, dialogmøter, samtaler, arbeid med turapp mv.

Viktige notat og presentasjoner som vedlegg til besøksstrategien:

- Oppsummering av bygdemøter og spørreundersøkelse høsten 2014
- Notat turapp Forollhogna, prinsipper og strategier
- Kunnskap villrein og ferdsel prosjekt i Forollhogna (NINA-prosjekt)
- Utfyllende kunnskapsgrunnlag og situasjonsanalyse (vedlegg til kapittel 2)

2.2 Ivaretagelse av natur- og kulturarv i Forollhogna

2.2.1 Behov for helhetlig forvaltning og profilering av verneområdene

Forollhogna nasjonalpark og tilliggende landskapsvernområder (8 i alt) ble vernet samlet i 2001. Sammen med Grøntjønnan naturreservat utgjør disse 10 områdene en naturlig helhet av fjell og seterdaler som må forvaltes i sammenheng. Nasjonalparken omfatter størstedelen av arealet over tregrensen i dette området. Lange seterdaler skjærer seg inn i mot det sentrale fjellområdet fra mange kanter. Det gjør at fjellarealene får en utpreget stjerneform, og det er relativt korte avstander over fjellet og mellom hver seterdal.

Forollhogna kan betegnes som "den grønne nasjonalparken" der områdets biologiske kvaliteter er et viktig grunnlag for vern av området. Det er høy naturlig produktivitet med en variert vegetasjon med et stort innslag av kravfulle plantearter og et rikt dyre- og fugleliv. Områdets frodighet har gitt det mange tilnavn som: «storbukkens rike» (villrein), «det gyldne triangel» (rype), «en botanikers mekka», «den grønne nasjonalparken» osv. Fremfor alt kan Forollhogna –området karakteriseres som «seter- og slåttelandet» med langstrakte seterdaler og frodige engbjørkelier opp mot fjellet.

Fjellområdet er blitt brukt og utnyttet av mennesker i århundrer. Utmarksressursene har vært og er fortsatt svært viktige for bygdene rundt Forollhogna. Beiteressursene i dette området er betydelige. Setring og beitebruk, samt jakt og fiske, står for en betydelig verdiskaping innenfor verneområdene i dag.

I forvaltning og profilering av området er det spesielt viktig at området ses på som en naturlig helhet. Det er ikke ønskelig med ensidig fokus på nasjonalparken, villreinen og Forollhogna-toppen i profilering av området. Det er heller ikke ønskelig å ha ensidig fokus på «Velkommen inn» i nasjonalparken, men vi ønsker å si velkommen til et område (Forollhogna-området) der nasjonalparken er en del av de kvaliteter området samlet sett har.

Forollhogna-området bør ikke profileres som «villmark», men i større grad som et «landskap» der fjell og seterdaler, natur og kultur møtes, med spor etter lang tids bruk av området til jakt, fangst, fiske, slått, setring, mosetak og beiting.

2.2.2 Utfordringer i forvaltningen av verneverdiene i nasjonalparken

Opprettholde nasjonalparkens «urørthet»

I St. melding nr. 26 (1991 – 92) blir nasjonalparkene i Norge delt inn i dem som har friluftsliv som delmål i formålsparagrafen i verneforskriften og de som ikke har det. I Forollhogna er friluftsliv ikke en del av verneformålet i nasjonalparken. I forhold til andre fjellområder i Sør-Norge er stinettet i Forollhogna beskjedent. DNT har ingen merkede stier i området og heller ingen overnattingshytter. Helhetlig betraktet har området en svært beskjedent tilretteleggingsgrad for tradisjonell turvandring. Den eneste tillatte merkede stien gjennom området er Pilegrimsleden (Østerdalsleden).

I Forollhogna er det derfor viktig å sikre det urørte preget området har i denne sammenheng også for framtida, både av hensyn til villrein og annet sårbart dyre- og fugleliv, men også fordi områdets urørthet i forhold til tilretteleggingstiltak for ferdsel er verdifullt i seg selv.

I fjellet ønsker også de besøkende minst mulig tilrettelegging. Dette er et område der de besøkende setter pris på at de får vandre i ro og fred uten merkede stier, for å jakte, fiske, plukke bær og for å nyte stillheten og det enkle liv.

Det er i dag generelt lite ferdsel i fjellet både sommer- og vinterstid, og antageligvis vesentlig mindre ferdsel i området som helhet enn på 1800-tallet og tidlig 1900-tall når det var landbruksaktivitet i området til alle årstider. Det var tidligere utstrakt setring, beite, mosetak, slått og hogst i hele området, samt gruvedrift med tilhørende ferdselsveger, noe som satte sitt preg på landskapet.

«Forollhogna-aksen», ferdselens betydning for villrein, urørthet, jakt og setring

Etter vern av Forollhogna nasjonalpark med tilliggende dalfører har ferdselen i hovedsak økt til et sted – til Forollhogna-toppen (1332 m.o.h.) både fra nord (Synnerdalen/Budalen) og sør (Vangrøftdalen/Os). Dette har skapt en ferdselsakse som skjærer tvers gjennom nasjonalparken der den er på sitt smaleste. Ferdselen innebærer også økt biltrafikk i bygdene og i seterdalene som er innfallsporter til toppen. Ferdselen er hovedsakelig knyttet til sommerhalvåret (juni – september). I 2015 ble det registrert 4450 passeringer (t/r) på strekningen inn mot Forollhogna fra sør og 2900 passeringer på punkt inn mot Forollhogna-toppen fra nord. Avstanden mellom disse to seterdalene langs sti er ca. 12 km. Dette er en ny form for bruk av området, der folk tidligere har spredt seg over større områder og der bruken i hovedsak har vært knyttet til høstingsaktivitet. Ferdselen har ført til terrengslitasje og behov for reparerende tiltak og tilrettelegging i fjellet, noe som er i strid med formålet om å holde området fritt for tilretteleggings-tiltak. Ferdselen på aksene inn til Forollhogna er såpass stor at den er en barriere for villreintrekk sommerstid. Villreinen bruker i liten grad områdene øst for denne aksene sommerstid i dag, men brukte disse arealene mer tidligere. Om det er ferdselen som har ført til dette eller ikke, kan vi ikke si sikkert. Med bakgrunn i «føre-var-prinsippet» vil det være riktig å ikke forsterke denne aksene ytterligere, aller helst forsøke å redusere ferdselen noe. Det er heller ikke ønskelig at denne trenden fortsetter da det også kan føre til økt fokus på toppen vinterstid. Områdene øst for denne aksene er viktige vinterbeiteområder for villrein. Villreinens bruk av områdene endrer seg over tid (ofte i 30-års sykluser) og bestandsstørrelse har også betydning for hvordan områdenes tas i bruk. Det er betydelige arealer for sommerbeite for villreinen øst for denne aksene, som står i fare for å gro igjen dersom områdene ikke beites. Dette medfører redusert beitekvalitet og tap av artsmangfold. For å unngå gjengroing i fjellet og tap av artsmangfold og beitekvalitet er det viktig med beite av både villrein og husdyr.

Ferdselen inn til enden av seterdalene fører i liten grad til lokal verdiskaping i dag, og stedvis er trafikken en utfordring i forhold til aktiv seterdrift (parkering, forsøpling, løshunder). Dette gjelder særlig i Vangrøftdalen i Os kommune der trafikken er størst. Det er også viktig å se sammenhengen med verneverdiene i seterdalene. Dersom økt trafikk fører til sterkt press på aktiv seterdrift vil dette også

VERNEVERDIER: GI ROM FOR BRED VERDISKAPING

KUNNSKAP OM: Kunnskapsformidling til andre besøkende om områdets samlede verdier

VERDISKAPING: Utvikle attraktive besøksmål, turer og opplevelser med utgangspunkt i bygda

VERNEVERDIER: LEVENDE BYGDER

KUNNSKAP OM: Kunnskapsformidling til barn og unge gjennom gode opplevelser

VERDISKAPING: Tilrettelegging for opplevelse og læring, skape tilhørighet, identitet og bo-lyst og gode vertskap

VERNEVERDIER: AKTIVT LANDBRUK

KUNNSKAP OM: Bygda og dagens landbruk og rammebetingelser for landbruket og distrikts-Norge

VERDISKAPING: Økt satsing på landbruk med gode rammebetingelser for fjell-landbruket og aktiv bruk av utmarka til beite.

VERNEVERDIER: KULTURLANDSKAPET

KUNNSKAP OM: Sammenhenger naturverdier – kulturarv – aktiv bruk/skjøtsel. Sammenheng gard og utmark.

VERDISKAPING: Foredling og salg av lokale ressurser fra utmarka mat (ost, kjøtt, smør, skjørost, rømme, tjukkmjølkk...), redskap, skinn etc.

VERNEVERDIER: TRADISJONSBRUK/HØSTING

KUNNSKAP OM: Knyttet til tidligere tiders bruk og høsting

VERDISKAPING:

Høsting av utmarksressurser; beite, slått, setring, måsså, torv, ved, byggematerialer.

VERNEVERDIER: NATURGRUNNLAGET

KUNNSKAP OM: Om naturen; geologi, vegetasjon, dyre- og planteliv, arts mangfold

VERDISKAPING: Tidlig bruk som jakt, fangst, fiske, bær, sopp

være med på å undergrave verneverdiene i området. Det er også ønskelig at økt ferdsel kan bidra til lokal verdiskaping. Dette oppnår vi best ved å tilrettelegge for opplevelser i bygdene og i randsonene. Generelt er det ikke ønskelig å legge til rette for «gjennomgående trafikk» i Forollhogna, slik at det utvikler seg et fast stinett med høyere besøkstrykk. Folk skal ønskes velkommen til fjells for jakt, fiske, vandring og skigåing, men særskilt fysisk og organisert tilrettelegging bør fortrinnsvis skje i randsona.

Ut fra en samlet vurdering vil det ikke være riktig av nasjonalparkstyret å legge til rette for å forsterke denne trafikken, eller fokusere aktivt på Forollhogna-toppen som besøksmål eller som utgangspunkt for verdiskaping. Det samme gjelder utvikling av Pilegrimsleden som går gjennom samme område. Den enkelte pilegrim må fortsatt kunne vandre her, men dersom man skal tilrettelegge for økt bruk og verdiskaping, organiserte turer mv. knyttet til leden bør man vurdere alternative trasé gjennom nasjonalparken lenger øst.

Villrein i Forollhogna – en del av verneformålet

Villreinen er en del av verneformålet i Forollhogna nasjonalpark. Derfor har vi også en ekstra forpliktelse i å ta vare på villreinens leveområder på lang sikt, unngå at området splittes opp med gjennomgående akser, og unngå forstyrrelse av villrein. Det er også et økt press på «oppsøkende virksomhet» i tilknytning til villrein for fotografering, filming etc. Det er særlig naturfotografer som har blitt mer «innpåslitne» i forhold til villreinen i jakttid, brunsttid og kalvingstid for å få tatt de mest spektakulære bildene. Villrein-interesserte blir gjerne «sendt til Forollhogna» fordi villreinen her er mindre sky enn i andre områder (eks. Rondane). Samtidig har villreinen i Forollhogna lite areal å «boltre» seg på, og det er kort avstand mellom dalførene på hver side av fjellet. Det er ikke ønskelig å legge særskilt til rette for «oppsøkende virksomhet» i forhold til villrein, samtidig som området må tilrettelegge for kunnskapsformidling om villreinen slik at de som ferdes i fjellet tar nødvendige hensyn. Opplevelse og kunnskapsformidling om villreinen kan skje på mange måter gjennom film og bildevisninger i info-punktene, gjennom guiding og formidling i randsona til nasjonalparken og Ikke minst er det arbeidet som skjer gjennom skolene viktig for forståelsen for villreinens behov.

2.2.3 Seterlandskapets utfordringer

Formålet med vernet i seterdalene er å ta vare på seterlandskapet der bebyggelsen, setervollene, kulturminner, vegetasjon, naturtyper og arts mangfold inngår i en større helhet. Den største utfordringen i seterdalene er knyttet til gjengroing og bygningsforfall, på tross av at aktiviteten i disse områdene er relativt høy sett i forhold til andre seterområder i landet. Innenfor verneområdene i Forollhogna er det rundt 1700 bygninger, de fleste knyttet til setring og utmarksbruk. Områdene er fortsatt preget av lang tids bruk til setring, slått, hogst og beite. Mange kulturminner i utmarka er knyttet til den betydelige slåtteaktiviteten som har vært i området. Seterdalene preges av frodige enbjørkeskoger opp mot fjellet med et stort arts mangfold og betydelige beiteressurser. Både arts mangfold og kvalitet på beite går tilbake med redusert bruk. En politikk som tilrettelegger for aktiv bruk av utmarka til beite for husdyr, til skjøtsel av skogen og bruk av setrene i landbruksnæring er den viktigste forutsetning for å ta vare på kulturlandskapsverdiene, naturtypene og arts mangfoldet i dette området. For å opprettholde «goodwill» for landbruket er det også viktig at bygdene og landbruksnæringa viser seg frem og synliggjør verdiene, slik at folk flest får en forståelse for dette.

Kunnskap om tradisjonsbruken og høstingsmetodene er særlig viktig å ta vare på og formidle videre til framtidige brukere og forvaltere, samt til besøkende i området.

2.3 Hva slags kunnskapsformidling trengs for hvem, hvor og på hvilken måte?

2.3.1 Hvem besøker og bruker området? Kunnskapsformidling for hvem?

Kunnskap om de besøkende fra «Villrein og ferdsel»-prosjektet (NINA-prosjekt)

Prosjektet villrein og ferdsel har hatt fokus på besøkende til nasjonalparken. Det er innhentet kunnskap om ferdselen gjennom utsetting av 26 svarkasser, ferdselstellere, svarskjema på buer mv. Denne undersøkelsen viser at det er få folk i nasjonalparken som helhet, men økt ferdsel langs «Forollhogna-aksen». Det er en stor grad av lokal bruk av området (lokal/regional). Det er generelt mange nordmenn og liten andel utlendinger. Det er lav andel flerdagsturer, men lange dagsturer og mange turer knyttet til høstingsaktivitet. Det er en godt voksen befolkning på tur (45+), men betydelig høyere andel barnefamilier (kvinner og barn) på tur enn i mange andre områder. Svært få førstegangs-besøkende, mange har vært i området tidligere og er godt kjent. De fleste kommer hit fordi de har hørt om området fra andre (delt opplevelser). De besøkende setter pris på at området er lite tilrettelagt og de «liker å være alene».

Kunnskap om lokale brukere og forvaltere

Forollhogna-området har stor grad av lokal bruk. Hovedbruken av fjellområdet er knyttet til jakt, fiske og turgåing, og ferdsel i forbindelse med næringsvirksomhet (tilsyn og sankning av dyr på beite). Ferdsel i forbindelse med jakt er størst i perioden 20.august og ut september måned. Det er et betydelig antall jegere i fjell og seterdalene spesielt i forbindelse med villreinjakt, rypejakt og elgjakt. Rypejakta trekker til seg en vesentlig andel jegere utenfra. Buer ved fiskevann er mye brukt om sommeren i forbindelse med fiske.

Det er begrenset bruk av fjellområdet vinterstid. Folk flest er styrt av skiløyper som i hovedsak ligger i randsona til nasjonalparken og bygdene. Det er flere trimkasser på topper rundt området som benyttes flittig av lokalbefolkningen. Turforeninger, trimgrupper og o-grupper i regionen har også poster og trimkasser innenfor verneområdene.

Ferdselen, trafikken og aktiviteten i mange av seterdalene er i stor grad knyttet til landbruks-virksomhet, og ellers på utvalgte turmål og opplevelsessteder i randsona (eks. Storbekkkøya museumseter i Budalen). Denne aktiviteten er ikke målt i NINA-prosjektet «Villrein og ferdsel».

Området som helhet har mangelokale forvaltere (grunneiere, rettighetshavere, setereiere) som er sentrale i kunnskapsformidlingen om verneverdiene i området.

Selv om det er få rene «turister» i Forollhogna-området, er potensialet for lokale besøkende rundt området stort. I kommunene rundt Forollhogna er det ca. 25 000 innbyggere og rundt 10 000 hytter. Bygdene rundt Forollhogna ligger «tett på vernet» og særlig seterdalene og randsonene til nasjonalparken brukes aktivt av lokalbefolkningen til turer og trening, spesielt når det foretas enkle tilretteleggingstiltak nært bygda (merking av tursti, trimbok etc).

2.3.2 Hva slags kunnskap bør formidles? Og hva formidles hvor i dag?

Kunnskapsformidling om natur- og kulturarv

Det er behov for å formidle kunnskap om natur- og kulturarv i området og bærekraftige opplevelser i nasjonalparken og i seterdalene. Vi må bidra til gode opplevelser og læring i naturen for at vi skal få de lokale forvalterne til å ta vare på områdene i framtida. I tillegg må vi vise fram kvalitetene til andre, slik at vi får hjelp til å ta vare på dem. Gjennom god tilrettelegging og informasjon vil vi både kunne styre

**Nasjonalparkstyret
for Forollhogna**

Mange spor fra tidligere tiders bruk

Mange ulike kulturminner vitner om bruk gjennom lang tid. Her er det spor av fangstgravanlegg, anlegg for jernutvinning, samiske kulturminner, spor fra gruvedrift, seterdrift, slått, jakt, fangst og fiske. Et nett av gamle stier og ferdselsveger finnes i området, i seterdaler og fjell. Kunnskap om tradisjonsbruk og høstingsteknikker er særlig viktig å videreføre til kommende generasjoner.

bruken og legge til rette for lokal verdiskaping.

I Forollhogna-området finnes det mye kunnskap om tradisjonsbruk; kunnskap om bruk og høsting av utmarksressursene gjennom tidene. Denne kunnskapen er det særlig viktig å ta vare på og tilrettelegge for bruk. Det er også spesielt viktig å videreføre ferdigheter knyttet til kunnskapen enten det er slåttet-radisjoner, setertradisjoner, kunnskap om materialbruk etc. Immateriell kulturarv – historier fra tidligere tider er viktig å ta vare på og bringe videre. Formidling av denne kunnskapen bør stå sentralt i Forollhogna-området, både i skolene og til de besøkende.

I dag formidles kunnskap om natur- og kulturarv på følgende måte:

- Oppstart av turapp Forollhogna med formål om å formidle bærekraftige opplevelser og kunnskap om natur- og kulturarven for både lokale brukere og besøkende. Flere folk ut på tur oftere.
- Kunnskapsformidling gjennom skolene, uteskoleaktiviteter, fjellturer, prosjekter mv.
- Informasjon på www.hognareinen.no om villrein og fjellområdet i regi av villreinutvalget, samt skoleopplegg/naturveiledning knyttet til jakt og fiske.
- Bladet Hognareinen formidler kunnskap om hele området. Utgangspunkt villrein, men utvidet til å gjelde natur- og kulturarv i området.
- Mye god formidling på lokale nettsider og i lokale bygdeblad og gjennom historielag mv.
- Formidling og skjøtsel på viktige og prioriterte opplevelsessteder/opplevelsespunkt rundt nasjonalparken
- Informasjonstavler rundt Forollhogna
- Informasjon på Kvikne nasjonalparksenter (Vollan Gård), Gaula natursenter (Støren) og Forollhogna informasjonssenter (Vingelen)
- Naturveiledning i felt av SNO og fjelloppsyn

Styring av ferdsel og tilrettelegge for verdiskaping

På nettsidene til reiselivet og offentlig forvaltning formidles stort sett kun Forollhogna-toppen som turmål. Gjennom bevisst tilrettelegging i bygdene og formidling av turer og opplevelser på nett vil vi kunne lokke folk til flere andre gode turmål, som også kan bidra til lokal verdiskaping. Vi må nå de besøkende før de legger ut på tur. Økt tilrettelegging i randsona til nasjonalparken, i landskapsvern-områdene og nær bygdene vil i større grad kunne bidra til lokal verdiskaping enn dagens ferdsel på Forollhogna. Undersøkelsene til NINA viser også at det er en stor grad av lokal trafikk i dag (folk fra bygdene rundt og i regionen), som viser at det bør være mulig å nå dagens besøkende gjennom god informasjon, tilrettelegging og kunnskapsformidling. All tilrettelegging bør ta utgangspunkt i de samme fire hovedmålene, og der tilretteleggingstiltak skjer i samarbeid med de lokalt berørte, og helst etter initiativ lokalt.

Sosiale medier

I dagens samfunn er det en stor del av informasjonen som foregår via nett – også den som går via venner. Turopplevelser formidles via Twitter, Facebook, Instagram, nettaviser, nettsider mv. og lokker stadig nye folk til Forollhogna-toppen. I tillegg skrives det bøker med turforslag, det trykkes fine turbeskrivelser/ artikler i avisene, og det legges ut artikler, turbeskrivelser etc. på andre nettsider som eks. ut.no, der vi ikke har noen innflytelse på det som legges ut av informasjon. Samtidig kan dagens nettsamfunn ses på som positivt. Dersom folk får gode opplevelser andre steder i området vil gode opplevelse kunne spre seg på samme måte om vi legger til rette og har et bevisst forhold til dette.

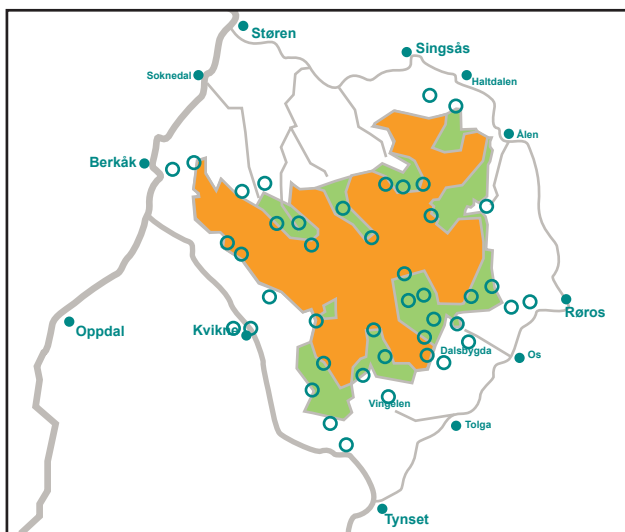
Skoler, barn og unge

Skolene i Forollhogna-området er viktige aktører for formidling av kunnskap om natur- og kulturarv. I Forollhogna er de særlig viktige fordi bygdene og skolene ligger tett på verneområdene. Det er de framtidige forvalterne av områdene som får viktig kunnskap gjennom skolenes arbeid. Det gjelder spesielt de

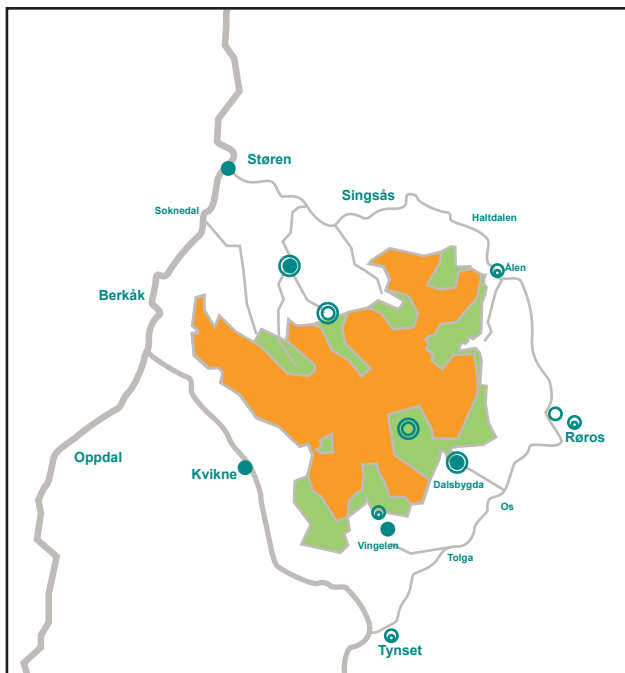
skolene som ligger i de bygdene som er «tett på vernet» som Budalen, Vingelen, Kvikne og Dalsbygda, men også skolene i randsona for øvrig (inkl. ungdomsskoler og videregående skoler). Videreføring av skoleopplegg knyttet til opplevelser og kunnskapsformidling i verneområdene er derfor viktig.

Informasjonstavler

Det er satt ut en betydelig mengde informasjonsplakater om verneområdene rundt Forollhogna. Plakatene er fortrinnsvis satt opp på bomtavlene ved innfallsportene til seterdalene, på rasteplasser, og ved aktuelle utgangspunkt for turer (enden av vegene og ved tilrettelagt parkering). Plakatene er i brukbar stand og trenger ikke utskiftning. Plakatinformasjon blir i liten grad lest. Det bør lages en langsiktig plan og prioritering for hvordan man skal erstatte disse fremover. Generelt bør antall tavler reduseres, innholdet bør bli mer konkret for det område man er i, muligheter bør skisseres framfor begrensninger osv. Nye tavler/plakatinformasjon bør prioriteres på sentrale info-punkt/innfallsporter, rasteplasser og prioriterte opplevelsespunkter og prioriterte historiske veger i pmrådet (utenfor nasjonalparken).

Verneområdeinformasjon

Fylt sirkel: Senter med Forollhogna-info:
Gaula natursenter, Støren
Vollan Gård og Kvikne nasjonalparksenter
Forollhogna informasjonssenter, Vingelen

Sirkel uten fyll:
Femundsmarka nasjonalparksenter og forvaltnings-
nutepunkt

Dobbel fylt sirkel:
Info-punkt i Dalsbygda og i Budalen

Dobel ikke-fylte sirkel:
Storbekkøya Museumsseter
Utistuvollen

Øye, musèer i regionen:
Nord-Østerdalsmuseet, Tynset
Rørosmuseet, Røros
Vingelen kirke- og skolemuseum, Vingelen
Ålen bygdemuseum, Ålen

Nasjonalparksenter/informasjonspunkt og innfallsporter

Pr. i dag er det etablert utstillinger om verneområdene på Forollhogna informasjonssenter i Vingelen (Tolga kommune), Volla gård/Kvikne nasjonalparksenter på Kvikne (Tynset kommune) og Gaula natursenter på Støren (Midtre Gauldal kommune). Ingen av disse stedene har formell status som nasjonalparksenter. I Forollhogna er det flere naturlige innfallsporter, og de mest besøkte innfallsportene er via Budal i nord og Dalsbygda i sør mot Forollhogna-toppen. Samtidig ønsker vi å forsterke bruken av randsona, bygdene og seterdalene. Det er derfor ikke naturlig å satse på ett nasjonalparksenter for Forollhogna-området, men heller flere informasjonspunkt/infosteder i de mest aktuelle innfallsportene (Kvikne, Dalsbygda, Vingelen, Budal).

Dersom vi ønsker fokuset noe bort fra nasjonalparken, kan det være riktig at dagens to hovedinnfallsporter i større grad bruker Forollhogna-navnet til å formidle seterdalenes status som «utvalgte kulturlandskap», der tilrettelegging for opplevelse og aktivitet i hovedsak skjer i seterdalene og i bygda. Dette krever et møtepunkt sentralt i bygda, der man formidler informasjon om natur- og kulturarv, opplevelser, overnattingstilbud og aktiviteter i området.

Profilering av området

Dagens brosjyre for Forollhogna nasjonalpark (utarbeidet av Direktoratet for naturforvaltning) har på framsida og i logoen fokus på villrein og Forollhogna-toppen, og brosjyren presenterer fortrinnsvis nasjonalparken. Eneste turtips i brosjyren er Forollhogna-toppen.

Det er behov for å gjøre området mer kjent for de kvalitetene området samlet sett har. Nasjonalparken og landskapsvernområdene må presenteres som en naturlig helhet. Det er ikke ønskelig med særskilt fokus på nasjonalparken, på Forollhogna-toppen, villreinen eller naturarven alene. Det er områdets samlede verdier det er ønskelig å fokusere på:

- levende bygder med aktivt landbruk, seterdrift og utmarksbruk
- frodige fjell og seterdaler med variert vegetasjon og høyt artsmangfold
- verdifulle natur- og kulturmarkstyper, mange kulturminner og en rik kulturhistorie

Formidling av kunnskap om området er derfor særlig viktig, både til de som skal forvalte området lokalt, til besøkende utenfra og til sentrale politikere og beslutningstagere.

2.4 Verdiskaping i Forollhogna, status, muligheter og utfordringer

2.4.1 Landbruk, setring og beite

Landbruket i og rundt verneområdene i Forollhogna er betydelig. Den største verdiskapingen i dag og det største potensialet for verdiskaping i tilknytning til verneområdene ligger i utnytting av et særlig godt utmarksbeite både i fjell og seterdaler. I tillegg kommer verdiskaping knyttet til jakt og fiske. Ser vi på verneområdene i Forollhogna i landssammenheng er det nok ingen andre verneområder som har så store beiteressurser for husdyr, så mange setre i fortsatt aktiv drift innenfor verneområdene, så mange husdyr på utmarksbeite (både ku og sau), og så mange kvalitetsstatuser i samme område knyttet til natur- og kulturarv.

Potensialet for økt setring og beitebruk er stort, men sterkt avhengig av norsk landbrukspolitik. Vi trenger en landbrukspolitik som gir gode betingelser for fjellandbruket, for aktiv setring og som stimulerer og legger til rette for aktiv bruk av utmarksressursene til beite. Dette er også avgjørende for ivaretagelse av verneverdiene i seterdalene og i fjellet. Uten et aktivt landbruk vil utmarka og landskapet gro igjen og driftsbygninger og seterhus stå i fare for å forfalle. Ingen kan erstatte den jobben beitedyra gjør for å holde kulturlandskapet åpent og for å ta vare på artsmangfold og beitekvalitet.

Nasjonalparkstyret for Forollhogna

Seterlandskap og aktiv seterdrift

Dalførene inn mot nasjonalparken er vernet som landskapsvern-områder «der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart». Seterbruket står fortsatt sterkt i området. I 2014 var det ca. 115 setrer i drift med melkeproduksjon innenfor Forollhogna-området som helhet. 42 av setrene med melke-produksjon ligger innenfor landskapsvernområdene. De fleste har kua på utmarksbeite. I tillegg er et betydelig antall setre forøvrig i bruk med slått og/eller beite. Dette er unike tall på landsbasis!

I Forollhogna-området beiter rundt 40 000 sau og et betydelig antall storfe. I 2014 var det fortsatt 114 setrer i aktiv drift med melkeproduksjon innenfor Forollhogna-området som helhet, herav 42 setre i drift med melkeproduksjon innenfor verneområdene. De fleste er enkeltsetre der kua går på beite i utmarka. I tillegg kommer aktiv bruk av mange andre setervoller til beite og slått. Det er ut fra beitekvalitet og beiteressurser fortsatt plass til en betydelig økning i antall beitedyr i området som helhet. Det flyttes også besetninger av sau fra rovdyrutsatte strøk til Forollhogna med godt resultat.

Muligheter

Mye av verdiskapingen i bygdene i dag er med basis i landbruket, seterlivet og utmarksressursene, enten det er turisme, matproduksjon, inn-på tunet/grønn omsorg. Seterbygninger benyttes til utleie, produkter fra landbruket (eks. kjøtt, melk, skinn) foredles og selges, og det blir stadig større fokus på lokal mat og økologisk mat. Her står fjellregionen i en særstilling. Bruk av tilhørighetslogoer til nasjonalparken og verneområdene både for mat, opplevelser og aktiviteter gir nye muligheter for å profilere området på en annen måte. Den betydelige bygningssmassen i landbruket gir også muligheter for bruk i reiselivssammenheng.

2.4.2 Reiselivet og utmarksnæring i Forollhogna

Tilbyderne

Ser vi bort i fra Røros som overnattingssted og turistdestinasjon randsona til Forollhogna, så er reiselivet rundt Forollhogna i stor grad preget av mange små aktører med begrenset sesong. Langs hovedvegene og vassdragene Glåma, Gaula, Orkla og Ila /Sokna finnes det flere campingplasser der hovedaktiviteten er fiske. Ellers finnes det hotell på Tynset, noen gjestegårder, gjestegiveri og mindre overnattingssteder i tilknytning til hovedvegnettet forøvrig. I Vingelen er det eget gjestegiveri og flere gardar som tilbyr overnatting, i tillegg til utleie av hytter og seterhus. Utleievirksomheten i Vingelen er felles markedsført på nett. I de øvrige bygdene inn mot verneområdene er det muligheter for overnatting på setrer, leie av hytter mv., men tilbudet er ulikt markedsført, og kan være vanskelig å finne for den som ikke er kjent. På mange av setrene rundt området er det turister fast hvert år (spesielt i rypejakt og reinsjakt) uten at dette fremkommer av noen offisiell statistikk. Bruken av setrer i seterdalene er fortrinnsvis knyttet til sommerhalvåret (sommer og høst), men også noe vinterstid i vinterferie og påske. Det finnes noe tilbud om overnatting, mat, aktiviteter, pub, konserter og sommerleir knyttet til setrene rundt området, og noen rene aktivitetsleverandører (guiding, sykkelpakking, ridning). I tillegg er det noen som har mulighet til å ta møtevirksomhet, selskaper, arrangement ol. på garden. Oversikt over tilbydere finnes i vedlegget kunnskapsgrunnlaget.

Samlet sett er dermed reiselivet i Forollhogna-området relativt beskjedent, og i hovedsak knyttet til sommersesongen. Mye av det som finnes av overnattingstilbud og aktiviteter er knyttet til landbruket på en eller annen måte. Aktørene er små og sårbare og har utfordringer knyttet til å markedsføre seg. De trenger også et nettverk lokalt – og flere som heier dem frem.

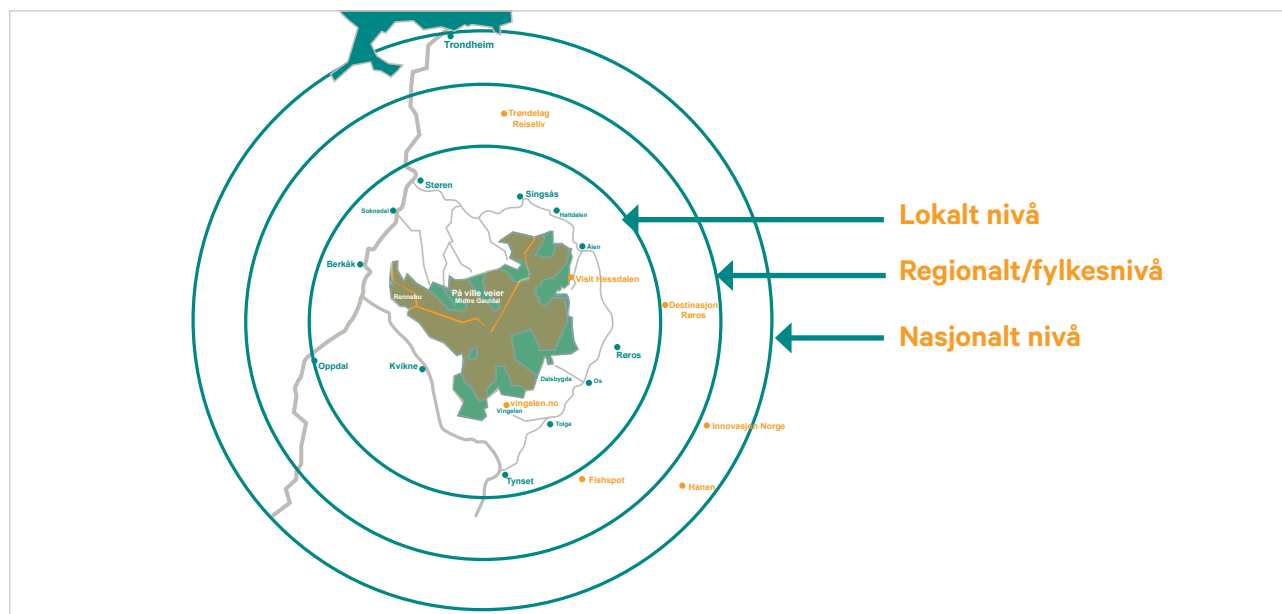
Den største omsetningen i området i dag er nok knyttet til jakta. Salg av jaktkort/jaktfelt (rein, rype, hare, elg, hjort, rådyr) og noen steder «jaktpakker» med overnatting, guiding, mat og frakt etc. er en viktig inntektskilde for bygdene rundt Forollhogna. I tillegg er fiske en populær aktivitet som kan utnyttes bedre for området som helhet.

Verdiskapingsprosjekt i reiselivet

Det er gjennomført flere prosjekter i Forollhogna, som har hatt som mål å bidra til økt verdiskaping i reiselivet. De fleste reiselivsaktørene rundt Forollhogna er små og sårbare både i forhold til økonomi, personlige forhold, sesong og annen virksomhet. De har i liten grad økonomiske ressurser til å være med «mange steder» å markedsføre seg. De er avhengig av at andre jobber med infrastruktur (kommune, nasjonalparkstyre, fylkeskommune mv) og informasjons- og formidling av området som helhet.

Organisering av reiselivet og utmarksnæringa

Forollhogna-området er på mange måter delt i to når det gjelder organisering av reiselivet (utenom ren utmarksnæring). Enkeltbedriftene i Holtålen, Rørøros og kommunene Tolga, Os, og Tynset er organisert gjennom Destinasjon Rørøros, mens bedriftene i Midtre Gauldal er organisert gjennom prosjektet «på ville veier» og inngår formelt i Oppdalsregionen. Samlet sett går begge områdene inn under Trøndelag Reiseliv. Flere små og sesongbaserte bedrifter/tilbud er ofte ikke medlem av noen destinasjon, og er generelt lite synlige i markedet, så fremt de ikke løftes opp gjennom en eller annen «satsing» (ofte prosjektbasert og avgrenset i tid). Det betydelige tilbudet knyttet til jakt og fiske i fjellet formidles via fjellstyrer, grunneierlag, utmarkslag og jaktlag.

Det er ingen felles nettsider for Forollhogna-området knyttet til overnatting, aktiviteter og opplevelser i dag. Reiselivsaktørene formidles via Destinasjon Rørøros sine sider og Trøndelag reiseliv, nettsider for den enkelte bedrift, og via lokale bygdesider i regi av utviklingslag, grunneierlag, lokale samarbeidsprosjekt.

NETTSIDER SOM FORMIDLER OVERNATTING, OPPLEVELSER OG AKTIVITETER I OMRÅDET:	
Bygdesider:	
Budal bygdeutvikling (overnatting, mat og aktiviteter)	www.budal.net
Vingelen (overnatting, mat, aktiviteter)	www.vingelen.no
Dalsbygda (bygdeside)	http://dalsbygda.no
Dalsbygda jaktlag (jakt, fiske, overnatting)	www.dalsbygda.net
Bygdesider Kvikne (overnatting, mat, aktiviteter)	www.kvikne.no
Kvikne Utmarksråd (jakt, fiske, overnatting i buer)	www.kvikneutmarksrad.no
Hessdalen	www.visithessdalen.no
Ålen og Haltdalen fjellstyrer (jakt, fiske, overnatting i buer)	www.alenfjellstyre.no
Andre kommunale, regionale og nasjonale sider:	
Turistinfo Holtålen kommune	www.holtalen.kommune.no/turistinfo1/
Inatur – landsdekkende side (fiske, jakt, hytter)	www.inatur.no
Fishspot (Rørøros, Os, Tolga og Tynset mfl) (fiske, overnatting)	http://fishspot.no
Destinasjon Rørøros (Holtålen, Rørøros, Os, Tolga, Tynset (og Alvdal))	www.roros.no
På ville veier i Midtre Gauldal	www.pavilleveier.no
Trøndelag reiseliv	www.trondelag.com

*Sidene www.forollhogna.no (midt-norsk reiseliv) og www.seterlandet.com er nedlagt.

Muligheter

Ut fra områdets mange kvalitetsstatuser bør det være mange muligheter for å profilere området i reiselivssammenheng om det er ønskelig. Aktørene i bygdene inn mot Forollhogna profilerer seg på jakt, fiske, mat, historiefortelling, natur- og kulturarv og bør slik sett kunne se nærmere på muligheter som ligger i samarbeid om markedsføring og profilering. Nærhet til Røros og Trondheim gir også muligheter for å utnytte dette markedet bedre. Destinasjon Røros er en viktig motor for reiselivet i deler av området. På Røros er det et stort kundegrunnlag som de nærliggende områdene i større grad kan utnytte. Det er også et betydelig antall vinterturister i denne regionen. Forollhogna-området har også potensial til å kunne fremme egne opplevelser og bli et eget reisemål, men det krever flere reiselivsaktører som kan tilby overnatting, mat, aktiviteter og opplevelser.

Området har mange kvaliteter særlig knyttet til jakt og fiske, samt vandring og sykling på sti og seterveger, skigåing/vinteraktiviteter, ridning og kulturopplevelser. Natur, kultur, mat og historiefortelling står generelt sterkt i formidlingen av reiselivet i Trøndelag.

Villrein – verdiskaping eller reiselivsattraksjon?

Nasjonalt villreinområde i Forollhogna er foreslått innlemmet i Europeisk villreinregion nord, der et av målene er å bidra til økt verdiskaping i forhold til villrein. Nasjonalparkstyret har behandlet flere søknader om guiding i forhold til villreinen, og det har også vært drøftet om man skal få lov til å markedsføre begrep som «villreinsafari», fotosafari med tema villrein (fotosafari i villrein fjellet) osv. Nasjonalparkstyret har lagt seg på en praksis der det ikke gis tillatelse til oppsøkende virksomhet der det er viktig å komme nærmest mulig villreinen.

Guiding og markedsføring av turer i «villrein fjellet» har imidlertid en mer positiv klang lokalt enn «villreinsafari» og «villrein som reiselivsattraksjon», der villreinen er en del av en større helhet. I bygdene rundt Forollhogna bør det være et slags guide-korps som kan påta seg oppdrag om guiding både i bygdene, seterdalene og fjellet for formidling av natur- og kulturarv generelt. I et slikt konsept vil også kunnskap om villreinen inngå naturlig. Å se villrein på langt hold vil også være en stor opplevelse for mange, og i flere tilfeller vil man kunne komme nært på villrein uten å forstyrre (dersom man oppfører seg som en god og ansvarlig jeger). Men det bør ikke bli et konsept der det forventes at man skal se eller oppsøke villrein aktivt på nært hold.

Hvordan kan Pilegrimsleden utvikles?

Pilegrimsleden går langs den samme utfordrende «aksen» gjennom Forollhogna nasjonalpark. Målsettingene for Pilegrimsledene er at de skal øke ferdselen betydelig i åra som kommer, samtidig er de opptatt av at Pilegrimene og pilegrimsferdselen skal være bærekraftig. Den «ekte» pilegrimen trenger liten grad av tilrettelegging, bor og spiser enkelt og bidrar dermed heller ikke stort til lokal verdiskaping. Dersom man ønsker å utvikle «pakker» for de pilegrimene som ønsker høyere standard og mer komfort, eller guiding er det ønskelig å se på alternative ruter for dette som også legger til rette for økt verdiskaping i bygdene rundt.

«Olavsbrevet» kan man få ved å sykle de siste 20 milene til Trondheim. Kanskje det er noe å tenke på? Dvs. ikke sykling gjennom nasjonalparken forbi Forollhogna, men se på muligheter for andre trasèer for den syklende pilegrim (eks. aksen Tynset – Dalsbygda – Kjurrudalen – Øyungen – Forddalen – Singsås gjennom Forollhogna-området). Økt tilrettelegging i randsona kan gjerne prioriteres, men ikke gjennom nasjonalparken.

Vingelen nasjonalparklandsby – hva slags rolle for Forollhogna?

Pr. i dag er det kun Vingelen nasjonalparklandsby som har «vertshjulet» på plass dvs. de har en god nett-

Seterkultur, mat og historiefortelling

**Nasjonalparkstyret
for Forollhogna**

Formidling av landbruk, seterkultur, lokal matkultur og historiefortelling er viktig i reiselivet rundt Forollhogna. Et betydelig antall bygninger i randsona til nasjonalparken og i bygdene gir muligheter til lokal verdiskaping, både i det tradisjonelle landbruket men også til overnatting, mat, servering, arrangement mv. Forutsetningen er at setrene og gardene ikke fradeles til fritidsformål.

side på vegne av fellesskapet (der mange aktører er med i finansieringen), flere lokale utviklingsaktører, kommunen, et informasjonssenter som er tilgjengelig året rundt, supplert med museets info sommerstid. I bygda er det muligheter for overnatting, mat, opplevelser, guiding mv. Flere turmål i nærmiljøet er merket med info-tavler og enkel stimerking, og mange av turene er lagt inn i turapp/Forollhogna.

I videreutviklingen av Vingelen nasjonalparklandsby er det viktig å sørge for at det er «navet» i bygda som bringer statusen videre og utvikler nasjonalparklandsbyen med god støtte av kommunen, nasjonalparkstyret og Miljødirektoratet. Som nasjonalparklandsby skal man være et godt vertskap for nasjonalparken. I Forollhogna vil det være viktig at nasjonalparklandsbyen er et godt vertskap for Forollhogna-området. I dette bør det ligge at ressursmiljøet i Vingelen bidrar til å utvikle de andre bygdene og vertskapene i samme retning, slik at alle hovedinnsfallsportene til verneområdene i Forollhogna utvikler gode vertskap og nav for sin bygd. Vingelen nasjonalparklandsby kan dermed også være navet som drar de ulike «hjulene» i samme retning – få hjulene til å fungere i et samspill der man hjelper hverandre til å bli gode vertskap for hele Forollhogna-området, og eks. fremmer felles verdiskapingsprosjekt og nettverkssamlinger. Nasjonalparklandsbyen kan da være en utviklingsaktør for området, som også sørger for felles informasjon og kunnskapsformidling på vegne av fellesskapet eks. kan ha en driftsrolle i forhold til turapp/forollhogna og Forollhogna-området på Facebook (se under sosiale medier), gjennomføring av vertskapskurs, nettverkssamlinger mv. Det bør vurderes å etablere en kontaktgruppe på vegne av utviklingsmiljøene rundt Forollhogna som kan kobles nærmere på nasjonalparklandsbyarbeidet.

Seterlandet – der natur og kultur møtes

Seterturisme kan være så mangt, fra muligheten til overnatting på ei seter, deltagelse i fjøsstell, seterflytting, matservering, videreforedling og salg av produkter fra setra, kulturarrangement på setra, aktiviteter osv. Seterturismen er et utfordrende konsept spesielt for de som driver aktivt med melkeproduksjon på setra og samtidig tilbyr lokalmat/servering. Konseptet «Alltid ei åpen seter» har større forutsetninger for å vare da man er flere som «tar laset sammen». Markedsføring av små sesongbaserte aktiviteter vil imidlertid være en utfordring over tid. Det er svært positivt for landbruket at noen står på og formidler positive og viktige verdier som det er viktig å ta vare på å synliggjøre utad. Det er viktig for seterkulturen at noen viser den fram til andre, slik at videre tilskudd til landbruk og seterdrift opprettholdes. Seterturisme kan være mye annet også – og maten trenger ikke å være i fokus hos alle. For en barnefamilie vil det være nok å grille pølser, pinnebrød eller steke pannekaker på bålet. Dyr og aktiviteter vil være viktig, og kanskje er det lettere å få til enkle konsept på setrer som ikke er i drift med melkeproduksjon.

Det er et potensiale i utleie av setre til overnatting, men markedsføring må til, og utleie på mer enn døgnbasis for at dette skal bli lønnsomt. Seterferie – bør kunne utvikles til å bli innlandets «rorbu-ferie», men da må det tilrettelegges for turer, aktiviteter og opplevelser i nærområdet. Seterferie kombinert med sykling bør være mulig i vårt område, men det fordrer at de som eier setrene virkelig ønsker å leie ut, og at de samordner seg med andre i markedsføringen. Utfordringene med seterferie er at sesongen er kort, og mange små aktører har lite ressurser til å markedsføre seg og drive nettverksbygging.

Det er gjennomført flere seter- og utviklingsprosjekter i Forollhogna-området. Det er viktig at man nå evaluerer det arbeidet som er gjort i tidligere prosjekter sammen med de aktørene som har vært med, slik at nye prosjekt og satsinger kan bygge videre på det man allerede har erfart. Det er også lagt ned betydelig med midler i utvikling av nettsider som www.forollhogna.no (midt-norsk reiseliv) og www.seterlandet.com. Sider som nå er ute av drift.

2.5 Det lokale «handlingsrommet» - hva ønsker bygdene selv?

Det ble gjennomført 5 bygdemøter/framtidsverksted høsten 2015 der hovedtemaet for møtene var: «Natur- og kulturarv som ressurs for bosetting og verdiskaping». Møtene ble holdt følgende steder: Ålen, Dalsbygda, Vingelen, Kvikne og Budalen. Egen rapport med oppsummering fra møtene og spørreundersøkelsen foreligger vedlagt besøksstrategien. I møtene ble deltagerne spurt om de ønsker mer besøk, hvor og på hvilken måte?

Noen felles prinsipper

Ut fra møtene ser det ut som deltagerne i hovedsak er enige om følgende momenter:

- Villreinen i Forollhogna er viktig og skal ivaretas. Fysisk tilrettelegging for opplevelse og aktivitet bør styres unna viktige områder for villrein (ses i forhold til aktivitet og årstid).
- Det er ikke ønskelig at villreinen er hovedtema i «markedsføring/ profilering» av Forollhognaområdet.
- Seterdalene med natur- og kulturkvaliteter bør løftes fram og gruvehistorie er et gjennomgående tema.
- Tilrettelegging for opplevelse og aktivitet bør fortrinnsvis skje i seterdalene og i randsona til nasjonalparken og landskapsvernområdene. Dette både for å ivareta verneverdiene, men også for å bidra til lokal verdiskaping.
- Generelt ønskes aktivitet og tilrettelegging i randsona og «rundt» Forollhogna-området fremfor «gjennom» nasjonalparken.
- Noen videre diskusjoner og avklaringer:
- Det er ønske om å kunne tilrettelegge noen turer i randsona som så vidt går innenfor nasjonalparken (eks. muligheter for toppturer/utkikkspunkt) så fremt dette ikke kommer i konflikt med viktige naturverdier (villrein, fugleliv etc.)
- Hva gjør vi med aksen Vangrøftdalen – Forollhogna – Synnerdalen? De fleste uttrykker at ferdselen må ta hensyn til villrein, og at tilrettelegging i randsona kan bidra til mindre fokus på Forollhogna-toppen (selv om denne trafikken vil fortsette)
- Pilegrimsleden var ikke i særskilt fokus, men gamle ferdselsveger generelt – og fortrinnsvis de som ikke går i fjellet. Hvordan kan Pilegrimsleden utnyttes videre uten for stor fokus på den del av trasèen som går gjennom nasjonalparken forbi Forollsjøen?

Kvaliteter med området, temaer – profilering

Levende bygder ble fremhevet av alle. Levende bygder med fast bosetting, landbruk, skole, lokalbutikk, aktivt foreningsliv, næringsaktører, møteplasser osv. er en grunnleggende forutsetning for både å ta vare på områdets verdier og utvikle gode opplevelser for de besøkende. Aktivt landbruk er viktig for å ta vare på verneverdiene (byggningsarv, utmarksressurser, kulturlandskap). Det ble også påpekt viktigheten av andre utviklings- og næringsaktører slik at bygdene blir robuste. Folk er stolte av bygdene sine og ønsker å ta vare på natur- og kulturarven. De ønsker også å tilrettelegge for friluftsliv og opplevelse, men de vil skåne sårbare naturområder. Minst mulig tilrettelegging i nasjonalparken.

De samme hovedtemaene gikk igjen i møtene. Tema som ønskes løftet for området samlet er:

- «Den grønne nasjonalparken» med rikt plante- og dyreliv (der villreinen er en del av dette)
- Aktivt landbruk med beite, seterdrift og matproduksjon (lokalmat)
- Seter- og slåttelandskap (byggningsarv, tradisjonskunnskap, historie)
- Kulturminner (jernutvinning , fangstgraver)
- Gruvehistorie (verdensarv)
- Gamle ferdselsveger

Muligheter for verdiskaping knyttet til villrein ble drøftet i møtet på Kvikne, men i liten grad i øvrige

møter. Det var likevel generell enighet i alle møtene om at villrein skal forvaltes på en god måte, og at større tilretteleggingstiltak og aktiviteter må styres unna viktige villreinområder.

Aktiviteter

Aktiviteter som løftes fram er:

- vandring og fjellturer i nærmiljøet og randsona
- sykling etter seterveger og gamle ferdselsveger
- skiturer i randsona
- jakt og fiske
- muligheter for tilrettelagte toppturer/utkikkspunkt i randsona
- opplevelsesområder der natur- og kulturarv ses i sammenheng (eks. Storbekkeøya i Budalen)
- mat- og kulturopplevelser

Tilretteleggingstiltak må ses i sammenheng med lokale behov, slik at tiltakene er vel så mye for bygdefolket og hytteiere som de tilreisende.

Skilt, merking og informasjon

I alle bygdemøtene var de opptatt av «manglende» skilting og informasjon generelt for å finne fram. Det er behov for bedre skilting fra hovedveger til bygdene, og bedre skilting generelt for å finne fram til områdene, opplevelser, turer og attraksjoner. Samtidig må skilting skje på en skånsom måte. Dette er mange ulike former for skilting, der det må avklares hvem som har ansvar for hva. (vegskilting, skilting til turmål, navn på setrer osv.).

Det finnes mange gode turmuligheter som ikke er synliggjort. Enkel merking av gode turmål, tilrettelegging for parkering etc. er viktig, og eventuell beskrivelse av tur fra utgangspunkt.

Det er også behov for informasjonspunkt i bygdene og spesielt i hovedinnsfallsportene til Forollhogna. Samarbeid mellom bygdene ble fremhevet som viktig for å bidra med god informasjon til de besøkende.

Nasjonalparkstyret for Forollhogna

Levende bygder – nært fjellet

Forollhogna nasjonalpark med tilliggende landskapsvernområder er nært knyttet til fjellbygdene rundt området. Det er korte avstander mellom bygdene, fjellet og verneområdene. «Vernet ligger tett på» bygdesamfunnene. Spesielt gjelder det bygdene Kvikne, Vingelen, Dalsbygda, Budalen og Hessdalen. Felles kjennetegn ved bygdene Vingelen, Kvikne, Dalsbygda og Budalen/Enodd er at de er levende bygder med aktivt landbruk, lokalbutikk, grendeskole, barnehage, samfunnshus, møteplasser, idrettsanlegg mv.

3. Mål og strategiske grep for Forollhognaområdet

3.1 Mål for besøksstrategien

Ut fra verneformål med arbeidet, kunnskapsgrunnlaget (status og utfordringer), og ut fra ønsker for utviklingen i og rundt verneområdene i Forollhogna har nasjonalparkstyret definert følgende mål:

1. Mål for verneverdiene i og opplevelsen av nasjonalparken og landskapsvernområdene

Forollhogna nasjonalpark skal opprettholdes som et område med liten grad av fysisk tilrettelegging for friluftsliv og ferdsel. All ferdsel og aktivitet skal ta hensyn til sårbart plante- og dyreliv. Ro og fred i naturen skal være viktige kvaliteter med området.

Seterdalene skal opprettholdes som levende kulturlandskap der det stimuleres aktivt til setring, skjøtsel og beitebruk. Det er et mål at antall husdyr på beite i utmarka økes og at det stimuleres til ivaretagelse av seter- og utmarksbygninger som en viktig del av verdiskapingen i området.

2. Mål for kunnskapsformidling og opplevelser

Brukere og besøkende, både fastboende og tilreisende skal få gode opplevelser og økt kunnskap om natur- og kulturarven i området. De gode opplevelsene skal gi økt tilhørighet til områdene, bidra til god lokal forvaltning av verneområdene, samt gi økt innsikt i landbrukets betydning for å ivareta kulturlandskaps-verdiene. Ivaretagelse og formidling av tradisjonskunnskap skal tillegges særlig vekt. Det er et mål å videreføre kunnskap om og ferdigheter knyttet til tradisjonsbruk.

3. Mål for verdiskaping

Forollhogna-områdets verdier som helhet skal synliggjøres og profileres bedre for å bidra til økt verdiskaping både i bygdene, i landbruket og i reiselivssammenheng. Merkevaren Forollhogna nasjonalpark skal bidra til å profilere reiselivssatsing knyttet til bygdene i randsona, til seterdalene og til bruk og høsting av utmarksress-ursene. Lokal mat, kulturminner og historiefortelling er en viktig del av dette.

3.2 Strategiske grep og aktuelle tiltak

1. Mål for verneverdiene

Forollhogna nasjonalpark skal opprettholdes som et område med liten grad av fysisk tilrettelegging for friluftsliv og ferdsel. All ferdsel og aktivitet skal ta hensyn til sårbart plante- og dyreliv. Ro og fred i naturen skal være viktige kvaliteter ved området, samt jakt og fiske. Seterdalene skal opprettholdes som levende kulturlandskap der det stimuleres aktivt til setring, skjøtsel og beitebruk. Det er et mål at antall husdyr på beite i utmarka økes og at det stimuleres til ivaretagelse av seter- og utmarksbygninger som en viktig del av kulturarven i området.

Strategi: Gi merkevaren Forollhogna et nytt innhold (profilering av området)

For Forollhogna-området er det viktig å synliggjøre hva slags verdier området står for – og hva som er den viktigste og riktigste «merkevaren» for verneområdene, både for å ta vare på området, men også for å kunne formidle opplevelser og bidra til lokal verdiskaping. Gjennom profilering og synliggjøring av området ønsker vi økt oppmerksomhet rundt områdets natur- og kulturarvsverdier og potensiale for verdiskaping i landbruket, samtidig som vi synliggjør landbrukets avgjørende betydning for å ivareta kulturlandskaps-verdiene i framtida. Levende bygder i randsona er en forutsetning for å ta vare på områdets verdier.

Målet er å profilere og synliggjøre området på en slik måte at vi ivaretar verneverdiene. Dette gjør vi gjennom formidling av kunnskap om natur- og kulturarv for verneområdene samlet slik at flest mulig får en forståelse for, innsyn i og opplevelse av områdets kvaliteter. Deretter kan også merkevaren brukes til profilering av området i reiselivssammenheng og for profilering og salg av produkter og tjenester mv.

Dette forutsetter at verneområdene som nasjonalparkstyret i dag forvalter (med nærliggende randsoner) kan synliggjøres og profileres som en helhet under merkevaren «Forollhogna nasjonalpark» eller som «Forollhogna – nasjonalpark og landskapsvernområder». Slagord for nasjonalparken må knyttes til områdets frodighet, aktive bruk og kulturhistorie: «Forollhogna – den grønne nasjonalparken» eller «Forollhogna – frodige fjell og seterdaler».

Tiltak:

For Forollhogna-området bør det utarbeides ny brosjyre og kart med basis i den nye merkevarestrategien som formidler verneområdenes kvaliteter som helhet. Dette for å sette enda mer søkelys på hva Forollhogna-området er og ønsker å være. Tilsvarende profil og bildebruk brukes gjennomgående på nett, og ved presentasjon av området ellers.

Strategi: «Rundt Forollhogna»

Legge til rette for opplevelser og ferdsel fortrinnsvis i randsona til nasjonalparken, i landskapsvernområdene og i nærområdet til bygdene rundt Forollhogna. Tilrettelegge for aktivitet «rundt Forollhogna» og ikke gjennom. Dette både for å ivareta verneverdier, dempe konflikter og legge til rette for lokal verdiskaping. Kjernen av området (fjellet og nasjonalparken) skal holdes mest mulig uberørt av fysisk skiltning, informasjon, fysiske tilretteleggingstiltak og merking av turstier. Unntak kan være visse besøksmål, turer og utkikkspunkt i randsona. Opplevelser, aktiviteter og turmål formidles og synliggjøres med utgangspunkt i bygdene og seterdalene.

Turapp Forollhogna kan her brukes som et formidlings- og styringsverktøy, der turer som er godkjent lagt inn i nettsiden og app'en kan brukes til guiding, utsetting av tur-poster etc. uten særskilt søknad.

Tiltak:

Bygdene utfordres til å komme med og avklare 5-10 forslag til turer hver med utgangspunkt i egen bygd for videreutvikling av nettsidene turapp Forollhogna med opplevelser i randsona.

Strategi: Redusert fokus på Forollhogna-toppen

Det er ikke ønskelig å forsterke Forollhogna-toppen som turmål ytterligere. Fokus på formidling av konkrete turer og turmål vil være knyttet til turer utenfor nasjonalparken. Kunnskap om nasjonalparken med natur- og kulturarvsverdier vil imidlertid være viktig å formidle. Folk vil uansett ferdes til Forollhogna-toppen, men strategien er at arrangement og aktiviteter ikke skal legges til toppen, og i minst mulig grad til aksene Vangrøftdalen – Synnerdalen via Forollsjøen. Dette betyr at det skal være kun 1 turbok på toppen av Forollhogna, som driftes av SNO. Det er ikke ønskelig med eksterne turbøker på sentrale topper i nasjonalparken. Turbøker må styres ut fra den enkelte bygd (navet i bygda) i samarbeid med forvaltningen. Generelt er det ikke ønskelig å legge til rette for utsetting av tur-orienteringsposter og turbøker i nasjonalparken – spesielt ikke i sårbare områder der det ikke ønskes jevnlig trafikk/ferdsel. Dersom det skal settes ut tur-orienteringsposter/turbøker bør dette skje i tråd med godkjente turer i turapp, eller meldes nasjonalparkstyret.

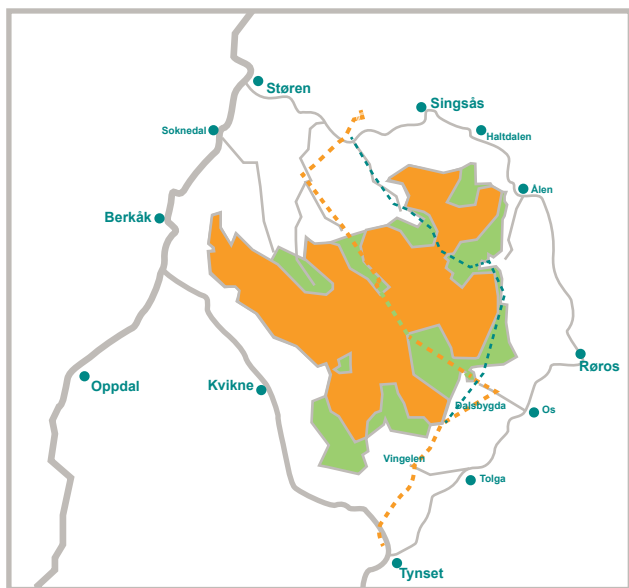
Tiltak:

For å få redusert fokus på Forollhogna-toppen og villreinen kreves at det utarbeides ny informasjon til aktører som formidler opplevelser og aktiviteter i området. Samarbeid med destinasjonsselskap og

Vingelen nasjonalparklandsby som koordinator for området. Ses i sammenheng med utvikling av innhold til brosjyre og kart for området. Turforeninger oppfordres til å gå i dialog med styret for å avklare turmuligheter.

Strategi: Alternativ Pilegrimsled

Som alternativ Pilegrimsled gjennom Forollhogna lanseres leden videre fra Dalsbygda via Kjurrudalen til Slættæle i Øyungen landskapsvernområde (via fjellet når du går, via dalen med sykkel eller ved dårlig vær) og til Meiåvolla og ned Forddalen til Singsås istedenfor via Vangrøftdalen og Forollsjøen. Alternativ led lanseres generelt (uten formell merking), men særlig i forbindelse med verdiskaping knyttet til leden.

Tiltak:

Aktuelt som verdiskapingsprosjekt. Samarbeid mellom mange aktører. Se på muligheter for tilrettelegging og verdiskaping.

Strategi: Turmuligheter i nærområdet

Det legges vekt på å synliggjøre turmuligheter i nærområdet til bygden, samt i seterdalene der også kunnskap om natur- og kulturarv i området formidles.

Vi ønsker flere folk ut på tur og i fysisk aktivitet, og økt kunnskap om naturen og kulturhistorien.

Lett tilgjengelige turer i nærområdet og i landskaps-vernområdene prioriteres, der også tilretteleggingen kommer de besøkende og turistnæringa til gode.

Tiltak:

Samarbeid med utviklingsmiljø i bygdene, skolene og lokale lag og foreninger for tilrettelegging. Kommunene som viktige samarbeidsaktører.

2. Mål for kunnskapsformidling og tilrettelegging for opplevelser

De besøkende, både fastboende og tilreisende skal få gode opplevelser og økt kunnskap om natur- og kulturarven i området. De gode opplevelsene skal gi økt tilhørighet til områdene, bidra til god lokal forvaltning av verneområdene, samt gi økt innsikt i landbrukets betydning for å ivareta kulturlandskaps-verdiene.

Strategi – generelle prinsipper

- TUR-app Forollhogna utvikles videre for å tilrettelegge og informere om turmuligheter, opplevelser, natur- og kulturarv. Turer kan gjerne legges nært tilbydere i området (eks. overnatting, servering, aktiviteter).
- Mer informasjon på nett, gjør at vi når den besøkende før han/hun kommer hit. Informasjon om turer på nett, med tilhørende tur-app gjør at vi ikke trenger tung tilrettelegging i felt.
- I forhold til turmuligheter prioriteres enkel skilting ved startpunkt/parkering og enkel merking av tur undervegs. Informasjon på tavler ol. settes kun opp på utvalgte punkter/opplevelsesområder, fortrinnsvis i nærheten av bilveg. Informasjon ellers bør heller settes opp inne i bygninger. Dette gjør at vi trenger å bruke mindre ressurser til plakatinformasjon, som fort trenger betydelig vedlikehold.
- Utvikling av eksisterende besøksmål prioriteres, samt en bredde i formidling av kunnskap om natur- og kulturarvsverdier i Forollhogna. Viktig å prioritere kunnskapsformidling om området som helhet, samt spesifikk kunnskap om ulike typer verneverdier. Felles nettsider som formidler kunnskap og opplevelser er viktig, samt fellesinformasjon som eks. bladet/magasinet "Hognareinen".
- Særlig fokus på tema formidling av tradisjonskunnskap og ferdigheter knyttet til bruk og høsting av utmarksressursene.

Strategi: Fokus på barn og unge – de framtidige forvalterne

Det er viktig at barn og unge får oppleve naturen og få kjennskap til historien sin for å kunne ta vare på verdiene. Skolene er derfor viktige aktører i formidlingsarbeidet, og det er ønskelig at skoleprosjekter «løftes» fram for området som helhet. Opplevelsesområder som tilrettelegges og skjøttes av skolene, kan også brukes av andre besøkende til området. Skolene bør også få god støtte av naturveiledere, men bør selv være ansvarlige for sin læring og innarbeide natur- og kulturarv i skolens egne planer. Det er også behov for et nettverk mellom skolene for å dra veksler på hverandre eks. i form av utvikle en digital «verktøykasse».

Undersøkelsene til NINA viser også at det er mange barn på tur i Forollhogna. Tilrettelegging og profilering i forhold til barnefamilier og turisme er derfor også naturlig.

Tiltak: Legge til rette for turer, aktiviteter og opplevelser i nærmiljøet som appellerer til barn. Strategi sosiale medier generelt (Turapp, Facebook og Instragram). Samarbeid med skoler.

Strategi: Sosiale medier generelt (Turapp, Facebook og Instragram)

For å nå de besøkende tidligst mulig på kundereisen ønsker vi i første omgang å prioritere kunnskapsformidling og opplevelser av området på nett og via turapp, samt opplevelser ute i naturen gjennom aktivitet, skjøtsel, guiding, naturformidling fremfor omfattende plakatinformasjon.

Kundereisen:

Internett hjemme -> skilting til info-punkt i den aktuelle bygda/innfallsporten -> kart/brosjyre-> opplevelsessteder og turmål i randsona med lokal skilting og bruk av turapp

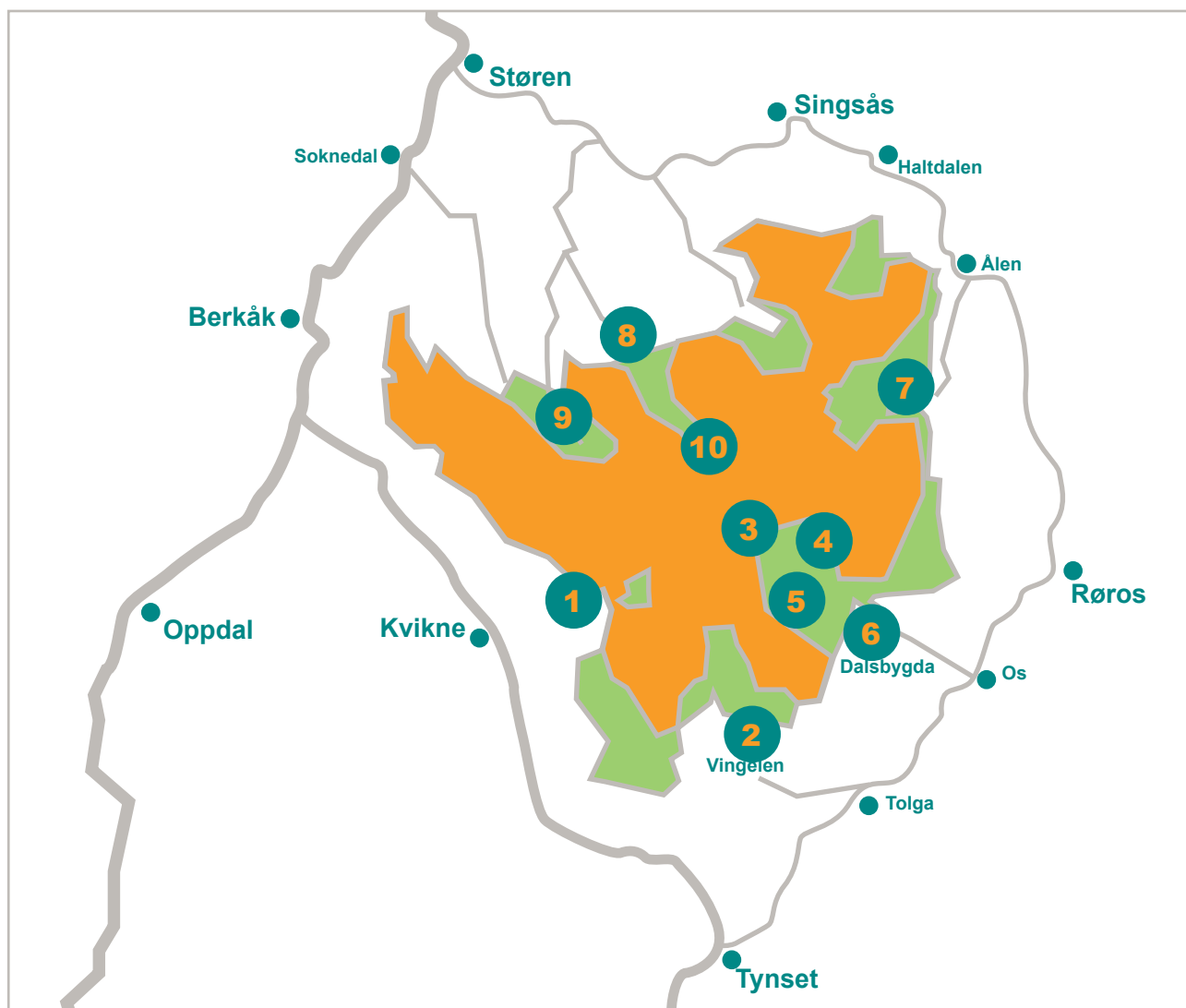
Tiltak:

Egen Facebook side i nasjonalparkstyret/nasjonalparklandsby-regi ønskes etablert for å formidle aktiviteter og arrangement som er knyttet til formidling av natur- og kulturarv i området og verneområdene spesifikt.

Bidra med gode opplevelser gjennom formidling av bilder fra turer i området.

Det tas sikte på at nasjonalparklandsbyen Vingelen kan ta et særskilt ansvar for felles formidlingsarbeid på vegne av nasjonalparkstyret, nasjonalparklandsbyen og utviklingsaktørene i området.

Strategi «Hotspots»/opplevelsesområder og mye brukte startpunkt

Nasjonalparkstyret har tidligere gjennom tiltaksplan for Forollhogna prioritert noen opplevelsesområder rundt Forollhogna-området. Disse områdene er til sammen med på å synliggjøre litt ulike kvaliteter ved Forollhogna-området, og er også med på å styre ferdsel og trafikk. Områdene ligger lett tilgjengelig til ved veg. Disse områdene bør utvikles videre i forhold til fysisk tilrettelegging, skilting og formidling. Samordning med andre forvaltningsinstanser i samme område er viktig. Roller til de ulike instansene må avklares (hvilke områder tar nasjonalparkstyret hovedansvar, og hvilke områder er de kun en medspill-er). I utvalgte kulturlandskap må det gjøres et valg i forhold til hvilken merkevare man ønsker å bruke i forhold til formidling eller om det finnes løsninger som forener merkevarene. Flere av de utvalgte «hotspotene» krever aktiv skjøtsel og/eller tilsyn. De prioriterte slåtteområdene trenger jevnlig skjøtsel, mens områdene innerst i Vangrøftdalen og Synnerdalen (hvite ringer) krever tilsyn og vedlikehold i forhold til ferdsel (do og forsøpling).

Tiltak:

- Skjøtsel av prioriterte slåtteområder i Endalen og i Vangrøftdalen
- Generell videreutvikling av områdene med natur- og kulturinformasjon både på nett og i felt

OVERSIKT PRIORITERTE OPPLEVELSESOMRÅDER OG TILRETTELEGGINGSOMRÅDER (PGA. ØKT FERDSEL):		
Område	Tema	Tiltak
1. Svartsjøen, Plassetervegen, Kvikne	Sør-samisk gamme, natursti	Videreutvikle området med kunnskapsformidling for barn og unge – naturveiledning.
2. Nylandstjønna	Fugleliv i Forollhogna	Virtuell formidling og plakatinformasjon av fuglelivet og undervisningsopplegg spesielt tilrettelagt for barn og unge. Ses i sammenheng med Forollhogna informasjonssenter i Vingelen.
3. Sattåhaugen i Vangrøftdalen	Startpunkt for turer til Forollhogna-toppen fra sør. Seter- og slåttehistorie.	Behov for tiltak for å styre både ferdsel og biltrafikk. P-plass, plakatinformasjon, skilting og merking av alternative turer. Tilrettelegging for parkering og info-punkt, stedegen informasjon. Utvikle slåttesti med formidlingstiltak.
4. Pilegrimsmyra/ Kløftåsen/ Utistuvollen i Os	Slåtteområde, freda seter, aktivt setermiljø, Pilegrimsled	Skjøtsel av slått, skjøtsel av skog, informasjon og kunnskapsformidling på ulike måter. Opplegg spesielt for barn og unge (kunnskapssti – oppgaver og aktiviteter – naturveiledning).
5. Foskleiva – Fossgruva i Vangrøftdalen	Gruvehistorie, seter- og slåttehistorie, kraftverk	Naturlig stoppested /område for info om natur- og kulturarv i Vangrøftdalen. Kombinasjon verdensarv, vern og utvalgte kulturlandskap. Utvalgt som Dalsbygda skoles referanseområde/ uteskoleområde på alle klassetrinn.
6. Gruvåsen i Dalsbygda	«utkikkspunkt» Landbruk, natur- og kulturarv, verdensarv gruvehistorie mm	Behov for forprosjekt/utredning for å vurdere aktuelle fysiske tiltak på toppen, samt se på muligheter for mer digital formidling av turen og områdets natur- og kulturhistorie.
7. Slettæle, Øyungen	Naturcamp, rast og utgangspunkt for turer. Startpunkt.	Videreutvikle området med plakatinformasjon om verneområdene og turmulighetene. Ses i sammenheng med den foreslåtte «Kjurrudalsaksen».
8. Storbekkøya museums-seter og natur- og kultursti	Kulturminner, jernblestring, natur- og kulturarv, pilegrimsled	Forsterke og samordne informasjon om vern, utvalgte kulturlandskap, pilegrimsled mm i tilknytning til Storbekkøya – og velkommen til Forollhogna portal ved vegen. Info-punkt for Synnerdalen og Forollhogna nasjonalpark. Samarbeidsprosjekt med flere.
9. Blåola slåtteområde i Endalen	slåtteområde	Skjøtsel av slått, utvikling av natur- og kultursti, Parkering, info-tavler, info til nett, aktiviteter. Samle og formidle historie.
10. Hognarasten	Startpunkt. innfallsport til nasjonalparken, rasteplass og parkering	Startpunkt for turer til Forollhogna-toppen fra nord. Behov for løpende vedlikehold av P-plass, rasteplass, toalett etc. Formidle alternative turer til toppen.

Nasjonalparkstyret for Forollhogna

Innenfor verneområdene finnes det en betydelig bygningsmasse med rundt 1700 bygninger, der en vesentlig del av bygningene er SEFRÅK-registrert og knyttet til utmarksbruk som setring, slått og beite. Bygningene er en viktig del av landskapet og verneverdiene. Spesielt viktige bygningsmiljø og enkeltbygninger bør søkes ivaretatt, da de er med på å formidle en viktig del av historien knyttet til landskapet.

Strategi: Turapp Forollhogna som strategisk virkemiddel

Arbeidet med turapp Forollhogna ble igangsatt høsten 2014 av nasjonalparkstyret for Forollhogna. Arbeidet videreføres og utvikles som en viktig del av besøksstrategien og besøksforvaltningen for Forollhogna. Hensikten med utviklingen av turapp'en er både å styre ferdsel dit vi vil ha den, informere de besøkende på et tidligst mulig tidspunkt i kundereisen om opplevelser og muligheter i området og bidra med kunnskap om natur- og kulturarv i området. Infomrasjonen kan leses på nett hjemme og tas med ut gjennom app løsningen. Dette gir også muligheter for mindre bruk av plakatinformasjon i felt. Viktige prinsipper for innholdet er at valg av områder, turer og opplevelser kommer med utgangspunkt i den enkelte bygd, turer og opplevelser skal ikke være i konflikt med verneformålene og utgangspunkt/ startpunkt for turen må være avklart med grunneier/berørte i forhold til eks. parkering og behov for tilrettelegging. Turene og opplevelsene skal følge opp prinsippene om tilrettelegging i randsona til nasjonalparken, turer og opplevelser i seterdalene og i bygdene.

Tiltak:

Videreutvikling av Turapp- brukes til informasjon om opplevelser og turer og kunnskapsformidling om natur- og kulturarv. Legge til rette for noen gode utkikkspunkt i randsona inn mot nasjonalparken. I neste omgang er det også ønskelig å videreutvikle sidene slik at de også kan informere om reiselivsaktører knyttet til de aktuelle bygdene og turene for å bidra til lokal verdiskaping. Det er også ønskelig å utvikle noen turer og opplevelser med lyd/film for å synliggjøre historien til området (tradisjonskunnskap) og dagens bruk.

Strategi: informasjonstavler, merking av stier og skilting

Det er behov for en gjennomgang av eksisterende plakatinformasjon om verneområdene. Antall informasjonstavler/plakatinformasjon søkes redusert på sikt, og prioriteres i forbindelse med de viktigste innfallsportene/info-punktene og prioriterte «Hotspots»/opplevelsesområder. Plakattavler/info-tavler prioriteres i forbindelse med viktige startpunkt/opplevelsesområder og i kombinasjon med områder for rast/opphold. Disse må også ses i sammenheng med strategiske valg for tilrettelegging for ferdsel.

Det legges ikke opp til omfattende utskiftning av plakatinformasjon på nåværende tidspunkt. På de prioriterte «hotspot'ene» må det avklares hva slags merkevare som skal brukes, og om det eventuelt er mulig å forene de ulike merkevarene. Dette gjelder særlig tilrettelegging i de utvalgte kulturlandskapene, der det er viktig å synliggjøre de ulike statusene områdene har, men i felles informasjon om området. Det er ønskelig med mer stedsspesifikk informasjon på prioriterte opplevelsesområdene, men mer generell informasjon kan inngå i info-punktene i bygdene. Det legges opp til enkel skilting ved startpunkt på turer og enkel merking undervegs. Kart med oversikt over opplevelser og turer er viktig.

Øvrige tur-mål i lokal regi bør følge nasjonal standard. Plakatinformasjon bør også her begrenses til startpunkt, med enkel merking undervegs. Utfyllende informasjon og kunnskapsformidling bør gjøres via nett og turapp både for å skåne naturen for mye skilting, samt for å redusere kostnader til vedlikehold.

Tiltak:

Som piloter for plakatinformasjon/skilting bør følgende områder prioriteres: P-plass og informasjon knyttet til Såttåhaugen kultursti i Vangrøftdalen, plakatinformasjon og P-plass Blåola slåttemråde i Endalen, vurdere samordnet informasjon ved Hognarasten i Synnerdalen (utvalgte kulturlandskap, Pilgrimsled og vern). Behov for samordning av plakatinformasjon ved parkering ved Storbekkøya museumsseter bør vurderes (info-punkt?)

Anbefaling om felles type skilting til turmål

Flere rundt Forollhogna-området som har skiltet i nyere tid til turmål, natur- og kulturstier mv. har satset på å gjøre dette i tråd med Innovativ fjellturisme sin skiltmal (nasjonal skiltstandard). I bygdemøtene var flere opptatt av skilting og at det er viktig å bruke lik type skilting til turmål rundt området. Bruk av «Merkehåndboka - håndbok for tilrettelegging, merking, skilting og gradering av turruter i fjellet, i skogen og langs kysten.» anbefales. Merkehåndboka ble utgitt i 2013 i et samarbeid mellom Den norske turistforening, Innovasjon Norge og Friluftsrådernes landsforbund. Det er svært viktig at også merkehåndboka brukes ved montering og oppsetting av skilt og tavler. Erfaringer viser at dersom denne ikke følges, vil skilt og tavler etter kort tid ha et større behov for vedlikehold.

Merkehåndboka er brukt både i Vingelen nasjonalparklandsby (kultursti og utvalgte turmål) og ved tilrettelegging på Storbekkøya i Synnerdalen med kultursti mm. I tillegg er det laget ulike standarder og profiler for verdensarv, utvalgte kulturlandskap, Pilegrimsledene, naturvernområder osv. derfor er det viktig å avklare hvem som tar ansvar for hvilken type tilrettelegging, og hvem som samordner tiltak og informasjon der dette er nødvendig. For ren informasjon om verneverdiene i regi av nasjonalparkstyret vil Miljødirektoratets merkevarerestrategi være avgjørende, men må ses i sammenheng og samordnes med øvrig informasjon. Merkehåndboka (Innovativ fjellturisme) –eksempler

Skilting fra hovedveg og til infosenter og info-punkt

Info-punkt	Hovedtema:
Vollan Gård/Kvikne nasjonalparksenter	Nasjonalparken, villrein, kulturminner og samisk historie, svartkurle. Stegdegen informasjon om Vollan. Turer ut fra området.
Nasjonalparklandsbyen Vingelen Med Forollhogna informasjonssenter og Vingelen kirke og skolemuseum.	Kulturlandskapet i bygda/nasjonalparklandsbyen. Vertskap for området som helhet. Fugleliv, bygninger og byggeskikk. Pilegrimsled og kirkehistorie (ses i sammenheng med Vingelen kirke- og skolemuseum).
Kølbua kafè/Meierigarden bygdasenter	Landbruket før og nå, fokus på seterdalene med slått- og seterliv. Gruvehistorie, vegetasjon og botanikk. Burde hatt et landbruksmuseum som formidlet kunnskap om tradisjonsbruk før og nå og verdensarv i cirkumferensen.
Budalen/Enodd	Seterdalene Synnerdalen og Endalen med setring, beite og slått. Kulturminner. Jernutvinning. Pilegrimsled.

Skilting fra hovedvegnettet rundt Forollhogna til verneområdene må utformes slik at det skiltes til info-senter eller info-punkt i bygda og ikke til nasjonalparken. Dette bør ikke gjøres før bygda har et tilfredsstillende info-punkt enten ute eller inne sentralt i bygda i tilknytning til butikk, kafè, turistinfo el. Ansvar for skilting fra hovedveg, og skilting av offentlige veger tilligger kommunene og Statens vegvesen.

Strategi: info-punkt i de meste sentrale bygdene (innfallsportene)

Bidra til videreutvikling av eksisterende info-punkt og informasjonssenter i de mest sentrale bygdene rundt Forollhogna. Hovedprioritet med dagens bruk og innfallsporter er bygdene: Dalsbygda, Vingelen, Budalen/Enodd og Kvikne.

Eks. info-punkt i Vingelen kunne gjerne vært satt opp flere steder og/eller Tur-app skjerm med informasjon om aktuelle turmål. Ved realisering av «seterleden» og Kjurrudalsaksen kan info-punkt Hessdalen og Singås bli aktuelle. Info-punkt i bygdene bør på lik linje med opplevelsesområdene – forsterke seg på litt ulike kvaliteter, samtidig som de bidrar med enkel informasjon om verneområdene generelt, og spesifikk informasjon om sitt område. De ulike områdene kan eks forsterke seg på ulike kvaliteter.

Fellestema for alle: gruehistorie, gamle ferdselsveger, lokal matkultur, slåttehistorie.

Info-punktene bør knyttes til steder som folk lokalt bruker og være en blanding av turistinfo, na-

tur- og kulturarvsinformasjon, steder for møter, kafèvirksomhet, aktiviteter ol. Dette må være både et møtepunkt for bygda, men også et punkt der tilreisende kan føle seg hjemme og bli tatt i mot på en «profesjonell måte» (dvs. et godt vertskap). Info-punktene bør være tilgjengelig året rundt. I tillegg til disse info-punktene i bygda vil Storbekkeøya museumsseter og Utistuvollen i Vangrøftdalen være viktige info-punkt i de to mest aktive seterdalene i Forollhogna. Her bør det i større grad utvikles aktivitetstilbud, turer og opplevelser som formidler natur- og kulturarv. Disse stedene kan også være utgangspunkt for naturveiledning og guiding.

Tiltak:

Det bør vurderes etablert et infopunkt ute i en av bygdene som en prøvemal/pilot/prototype. Et forprosjekt for utforming og plassering.

3. Mål for lokal verdiskaping

Forollhogna-området verdier som helhet skal synliggjøres og profileres bedre for å bidra til økt verdiskaping både i bygdene, i landbruket og i reiselivssammenheng. Merkevaren Forollhogna nasjonalpark skal bidra til å profilere reiselivssatsing knyttet til bygdene i randsona, til seterdalene og til bruk og høsting av utmarksress-ursene. Lokal mat, kulturminner og historiefortelling er en viktig del av dette.

Strategi: Utvikling av Kjurrudalsaksen og seterleden (vandring og sykling langs historiske veger)

Det bør ses nærmere på muligheter knyttet til «Kjurrudalsaksen», utnyttning av dette dalføret og nærliggende fjell både til vandring og sykling. Kjurrudalsaksen kan utløse mange muligheter for verdiskaping knyttet både mot Røros og Nord-gruvfeltet, mens også gi muligheter for verdiskaping langs aksene Tynset – Vingelen – Dalsbygda – Øyungen, med forbindelse til Ålen eller Singsås. En vandreled eller sykkeltrasé kan også knyttes mot Kvikne via Magnillsætran. Her kan det utvikles både alternativ Pilegrimsled, sykkelleder og vandreruter, samtidig som ledene knyttes til bygdene. Den gamle kirkevegen fra Vingelen til Ålen bør også ses i sammenheng med potensiale for verdiskaping på Kjurrudalsaksen. Langs denne aksene vil den besøkende vandre/sykle gjennom ulike seterområder og levende bygder, passere gjennom flere landskapsvernområder og eventuelt kunne gå gjennom nasjonalparken lenger nord enn dagens akse forbi Forollsjøen.

Strategi: «Bygde-hjul» og kjerra som drar lasset sammen

De fire bygdene Kvikne, Dalsbygda, Budalen og Vingelen må ha egne «hjul» som er med på å utvikle bygda. I hjulet trengs et nav – en lokal utviklingsaktør (enten det er et utmarkslag, bygdeutviklingslag, utviklingslag el.) som er pådriver for utvikling av bygda og fellesskapet og som hjelper de som vil noe. Dette navet bør eie og drive ei felles lokal nettside for bygda med god kvalitet der både innbyggere og tilreisende føler seg velkommen.

Nettsida bør driftes som et spleiselag mellom aktørene i bygda, men kommunen bør hjelpe til i oppstartfasen. I hver av bygdene bør det også være et info-punkt som man sender besøkende til, samtidig som det er en møteplass i bygda. Uteområdene ved info-punkt er også viktige, gode planer for uteområder og uteinformasjon som er uavhengig av åpningstider er viktig for tilreisende.

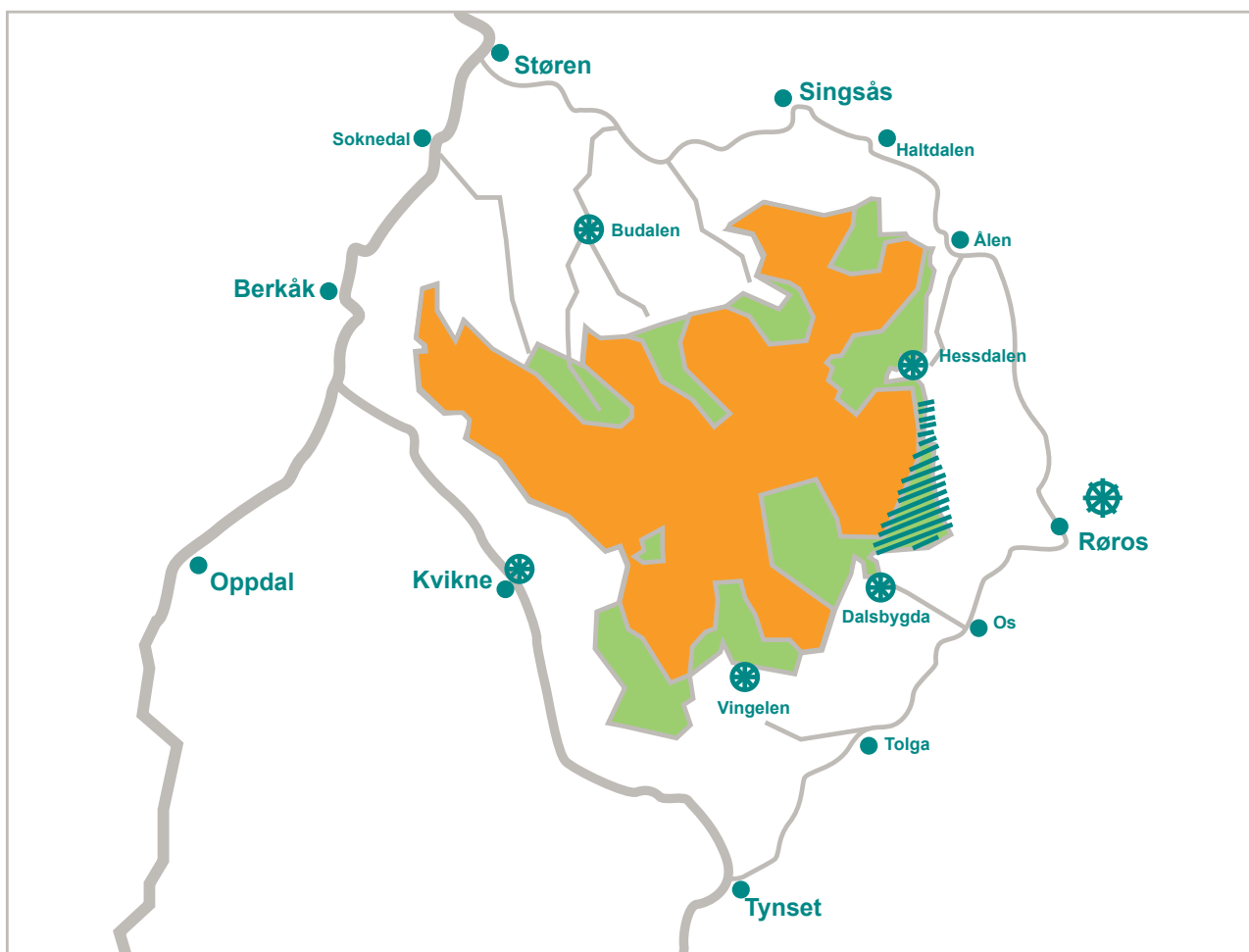
- Navet i midten – selve bygda, initiativ må komme lokalt
- Eikene – turer med base i bygda, eller med utgangspunkt fra overnattingssteder i seterdalene
- Ramma/selve hjulet symboliserer – lokalsamfunnet som «heier fram» enkeltaktører som vil noe, og «slår ring om» gode fellestiltak.
- Bygda trenger ei god nettside og en lokal aktør på vegne av fellesskapet (bygdeutviklingslag el.)
- Innfallsporter trenger et info-punkt i bygda der ulike funksjoner samles. Fra hovedveger kan det skiltes til info-punkt (ikke til nasjonalparken).

Nasjonalparkstyret for Forollhogna

Identitet og tilhørighet

Kjerrehjulet kan symbolisere både landbrukets betydning for ivaretagelse av kulturlandskapet, og betydningen av at de som bor og virker i bygda er opptatt av å ta vare på natur- og kulturarv. Turer og opplevelser bør ta utgangspunkt i bygda og de som bor der. Lokale forvaltere med god kunnskap er en forutsetning for å ta i mot besøkende.

Disse hjulene må dra veksler på hverandres kompetanse og kunnskap, der nasjonalparklandsbyen Vingelen kan være et nav og en pådriver til verdiskaping, erfaringsutveksling og formidling i og mellom disse bygdene.

Strategi turer og opplevelser i nærheten av bygda

Ut fra info-punktet og bygda legges det til rette med turer og opplevelser i nærområdet og i randsona til verneområdene. Turene skal være lett tilgjengelige for folk flest. Hver bygd bør prioritere 10 turer/opplevelser el. ut fra sin bygd som gir gode turopplevelser både for de som bor i bygda og de som besøker bygda. Disse turene bør representere variasjon og samtidig kunne formidle kunnskap om bygda og natur- og kulturverdiene. Turene kan formidles digitalt gjennom turapp/Forollhogna. Initiativet til hvilke turer som bør/kan presenteres og tilrettelegges må komme fra bygda selv.

Hovedansvar for avklaring av forhold til rettighetshavere, ansvar for oppsetting og vedlikehold og tilrettelegging må ligge i bygda, men der offentlige myndigheter kan bidra med hjelp og støtte. Her er også kommunene og fylkeskommunene viktige aktører for å formidle ulike økonomiske tilskuddsordninger.

Strategi lokale guider, lokalt vertskap og naturveiledning

Det bør utvikles et slags «guidekorps» i bygdene rundt Forollhogna som kan være gode verter, og som kan formidle kunnskap både om Forollhogna-området som helhet, men kanskje spesielt om områdene i egen bygd. Guiding bør som utgangspunkt skje i randsona til nasjonal-parken, i landskapsvern-områdene og i bygda. Guiding kan også knyttes til godkjente turer i turapp. Eksterne firma som planlegger aktivitet i området bør om mulig få et krav om bruk av lokal godkjent guide. Oppsøkende virksomhet knyttet til villrein bør ikke tillates, men turer i ytterkant av nasjonalparken med utgangspunkt i den enkelte bygd bør kunne tillates når det utvises hensyn til villrein og andre sårbare dyrearter. Formidling

av kunnskap om natur- og kulturarv generelt inklusive villreinens bruk av området bør inngå. Guidene bør ha lokal tilknytning, ha god lokalkunnskap, og ikke minst forståelse for at villreinen ikke bør forstyrr. Dersom det er et ønske å formilde/oppleve villrein, bør dette knyttes til gode utkikkspunkt hvor de besøkende kan benytte kikkert for å studere landskapet.

Tiltak:

Kurs/samling for guider, naturveileder, lærere og aktivitetstilbydere i Forollhogna

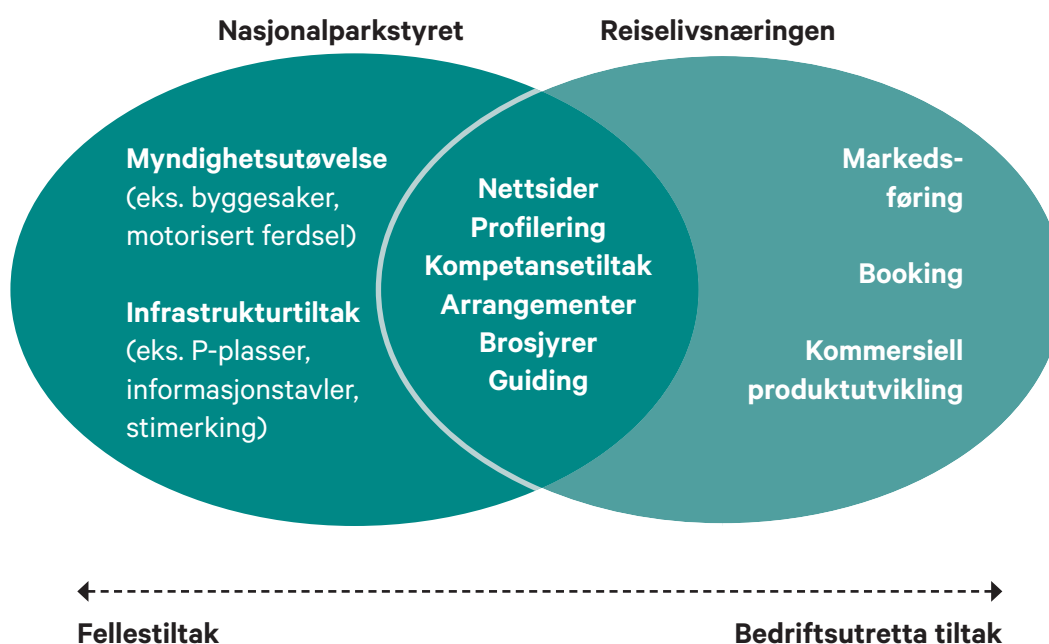
Strategi rolleavklaring i forhold til næringsliv generelt og reiseliv

Målet om størst mulig lokal verdiskaping forutsetter et godt samarbeid mellom nasjonalparkstyret og næringsaktørene, basert på god rolleforståelse og oppgavefordeling. Besøksforvaltning i verneområder vil fra nasjonalparkstyrets side ha fokus på fellestiltak, ikke tiltak rettet mot en enkelt bedrift. Ansvar for bedriftsretta tiltak tilligger næringsaktørene.

Det vil si at nasjonalparkstyret kan bidra sammen med flere aktører for å få til gode infrastrukturtiltak knyttet til verneområdene (og i randsona) som P-plasser, informasjonstavler, stimerking og kan være med å tilrettelegge for gode opplevelser knyttet til natur- og kulturarv. Informasjon og kunnskapsformidling om natur- og kulturarven er særlig viktig gjennom formidling på nettsider, via brosjyrer, kart, vandring med guide, naturveiledning, lokale arrangement, kurs mv.

Nasjonalparker (vernestatusene) og reiselivet påvirker hverandre gjensidig; Markedsføring og produktutvikling som reiselivsbedriftene gjennomfører kan føre til at en nasjonalpark brukes mer eller på nye måter. Dette vil igjen kunne påvirke forvaltningsoppgavene i nasjonalparken eks. økt slitasje som krever reparasjon, økt behov for informasjon og tilrettelegging osv. Samtidig vil naturområdene og nasjonalparkene kunne være viktige turistattraksjoner/besøksmål, og de besøkende til området vil være et viktig kundegrunn-lag for reiselivsbedriftene i nærliggende områder.

Oppgavefordelingen mellom nasjonalparkstyret og reiselivsnæringa kan illustreres slik (figur utarbeidet av Miljødirektoratet):

Opplevelsesområder i Forollhogna med tilliggende landskaps- vernområder

Fra øverst til venstre:

- Nylandstønna
- Blåola
- Svartsjøen, Kvikne
- Såttåhaugen kultursti
Storbekkeøya

